

Skýrsla

**Kristján Þór Júlíussonar samstarfsráðherra Norðurlanda um störf
Norrænu ráðherranefndarinnar 2016**

(Lögð fyrir Alþingi á 146. löggjafarþingi 2016-2017)

**Utanríkisráðuneytið
Norðurlandaskrifstofa
Febrúar 2017**

EFNISYFIRLIT

Inngangur	5
Samstarf forsætisráðherra Norðurlanda	7
Störf samstarfsráðherra Norðurlanda	8
Fiskveiðar og fiskeldi, landbúnaður, matvæli og skógrækt	13
<i>Norræna lífhagkerfið</i>	13
Fiskveiðar og fiskeldi	15
Landbúnaður	15
Matvæli	15
Skógrækt.....	16
Atvinnu-, orku- og byggðastefna	17
Atvinnustefna.....	17
Orkustefna.....	17
Byggðastefna	18
Umhverfismál	20
Menntamál og rannsóknir	25
<i>Biophilia</i>	25
Menningarmál	29
<i>Norræni spilunarlistinn</i>	29
Félags- og heilbrigðismál	33
<i>Norræna velferðarvaktin</i>	33
Jafnréttismál	37
Vinumál	39
Löggjafarsamstarf	42
Efnahags- og fjármálastefna	43
Fylgiskjal 1: Uppbygging norræns samstarfs	44
Fylgiskjal 2: Styttingar	47

Prentun Oddi umhverfisvottað fyrirtæki

Skýrslan er framleidd hjá prentsmiðju sem er vottuð norræna umhverfismerkinu Svaninum ásamt því að vera prentuð á umhverfisvottaðan pappír.

Inngangur

Í skýrslu þessari gerir samstarfsráðherra grein fyrir því helsta sem unnið var að á vettvangi Norrænu ráðherranefndarinnar á árinu 2016.

Finnar tóku við formennsku í ráðherranefndinni í byrjun árs. Yfirskrift formennskuáætlunar þeirra var „*Vatn, náttúra og mannfólk*“, en í áætluninni lögðu þeir m.a. áherslu á að efla norrænt samstarf um stafræna þróun, afnám stjórnsýsluhindrana og að efla stöðu norrænna landa sem eins svæðis innan ESB. Formennskuáætlun hverju sinni ræður töluverðu um þær áherslur sem fylgt er í samstarfinu, en að öðru leyti fylgja fagsvið norræns samstarfs yfirlétt samstarfs- og framkvæmdaáætlunum sem gilda nokkur ár í senn og eru þær síðan endurskoðaðar og uppfærðar í lok tímabils. Þar með er þó ekki sagt að norrænt samstarf sé niðurnjörvað í hinar ýmsu áætlanir heldur hefur það margoft sýnt að það er þess umkomið að bregðast hratt við þegar breytingar eiga sér stað í pólitísku umhverfi þess og áherslur Norðurlanda breytast.

Miklar sviptingar áttu sér stað í heimsbólunum á árinu sem höfðu bein áhrif á Norðurlönd. Þar ber að nefna flóttamannavandann sem er nú orðinn sá alvarlegasti sem Evrópa hefur orðið vitni að frá því í lok síðari heimsstyrjaldar. Norðurlönd fóru ekki varhluta af þeirri bylgju flóttamanna sem reið yfir álfuna og tókust – hvert með sínum hætti – á við þau verkefni sem hrönnuðust upp í löndunum af þeim sökum. Á haustþingi Norðurlandaráðs 2015 var um fátt meira rætt en málefni flóttafólksins og það óvænta álag sem fylgdi komu þeirra til Norðurlanda. Snemma á árinu bentu samstarfsráðherrarnir á að það væri sameiginlegt hagsmunamál norrænu ríkjanna að snúa bökum saman í málinu og reyna eftir fremsta megni að finna sameiginlegan norrænan vettvang fyrir skoðanaskipti og viðbrögð við þeim vanda sem við blasti. Tekin var ákvörðun um að setja norrænt samstarf um aðlögun flóttafólks og innflytjenda í sérstakan forgang. Af hálfu ráðherranefndarinnar var brugðist hratt og vel við. Mótuð var samstarfsáætlun sem samþykkt var síðla árs og þeir norrænu ráðherrar sem fara með aðlögunarmálefni flóttafólks og innflytjenda áttu með sér óformlegan fund í nóvember þar sem samþykkt var yfirlýsing um að stórefla norrænt samstarf á þessu sviði. Ákveðið var að endurforgangsraða í norrænu fjárlögunum og tryggja þannig áætluninni nauðsynlega fjármuni strax frá fyrsta degi – þegar hefur verið ákveðið að verja til hennar 15 milljónum danskra króna á næsta ári. Málefni flóttafólks og innflytjenda voru einnig áberandi í áherslum fagráðherranefnda á

árinu, s.s. menningar- og menntamálaráðherranna, jafnréttisráðherranna og vinnumálaráðherranna.

Mikill og vaxandi áhugi er víðs vegar í heiminum á öllu því sem norrænt er og á því hvernig Norðurlönd leysa samfélagsleg viðfangsefni sín. Á árinu hófst markviss vinna samkvæmt áætlun á vegum Norrænu ráðherra nefndarinnar um að efla sameiginlega landakynningu Norðurlanda með það að markmiði að gera löndin betur samkeppnishæf í hnattvæddum heimi. Gildi þessarar aðferðarfræði er talið vera sérstaklega mikið þegar um er að ræða fjarlægari markaði, t.d. í Asíu og Indlandi, þar sem hugmyndir um hvert norrænt ríki fyrir sig eru mjög óljósar en Norðurlönd sem heild eru stærð sem auðveldara er að koma á framfæri. Verkefnið var á norrænu fjárlögunum 2016 og á næsta ári er áætlað að verja til þess sömu upphæð, eða tæplega 11 milljónum danskra króna.

Snemma á árinu fólu samstarfsráðherrarnir Norrænu ráðherra nefndinni að hefja vinnu við að skoða inntak norræns samstarfs með tilliti til pólitískra áherslumála í löndunum og koma með tillögur um hvað þurfi að breytast til þess að samstarfið þjóni betur hagsmunum norrænu ríkisstjórnanna, almennings á Norðurlöndum og norræns atvinnulífs. Síðla hausts voru tillögur framkvæmdastjóra ráðherra nefndarinnar kynntar fyrir samstarfsráðherrum og forsætisráðherrum Norðurlanda og var þeim vel tekið. Tillögunum er ætlað að gera samstarfið pólitískara og betur í stakk búið til þess að takast á við áskoranir líðandi stundar. Frá áramótum hefur verið unnið að því að koma tillögunum í framkvæmd.

Á árinu lauk formennskuverkefnum Íslands sem hófust 2014 og er gerð grein fyrir þeim og niðurstöðum þeirra í skýrslunni; þau eru *Norræna lífhagkerfið*, *Biophilia*, *Norræni spilunarlistinn* og *Norræna velferðarvaktin*. Góðar líkur eru á að verkefnið, eða hlutar þeirra, verði sjálfbær og að þau muni halda áfram í einhverri mynd. Ísland fer næst með formennsku í Norrænu ráðherra nefndinni árið 2019 og mun þá á ný eiga þess kost að tefla fram pólitískt mikilvægum samstarfsverkefnum þar sem hagsmunir Norðurlanda fara saman.

Skýrslan sem hér fer á eftir er á engan hátt tæmandi fyrir það umfangsmikla samstarf sem ríkisstjórnir Norðurlanda eiga með sér og í inngangi hefur einungis verið tæpt á nokkrum mikilvægum samstarfsmálefnum sem eru á borði samstarfsráðherranna. Samstarfið fer að öðru leyti fram í 10 fagráðherra nefndum, og hefur efnis til skýrslunnar verið aflað frá fulltrúum Íslands í þeim norrænu embættismannanefndum sem með þeim starfa. Ótalið er þá það

mikilvæga starf sem fram fer í norrænum stofnunum, nefndum og starfshópum þar sem fulltrúar Íslands eru einnig virkir.

Nánar má fræðast um norrænt samstarf á vefsvæði Norrænu ráðherranefndarinnar í Kaupmannahöfn, sem og á sérstökum heimasíðum stofnana og stærri verkefna sem unnið er að á vettvangi ráðherranefndarinnar.

Samstarf forsætisráðherra Norðurlanda

Forsætisráðherrar Norðurlanda sóttu leiðtogafund í London 4. febrúar 2016 sem haldinn var til stuðnings Sýrlandi og nágrannalöndum vegna þess mikla vanda sem stríðsátök og flóttamannastraumurinn frá Sýrlandi hefur skapað. Í tengslum við leiðtogafundinn funduðu forsætisráðherrar Norðurlanda og ræddu fólksflutningavandann og þær áskoranir sem norrænu löndin glíma við í tengslum við hann.

Þann 13. maí var haldinn leiðtogafundur Norðurlanda og Bandaríkjanna í Hvíta húsinu í Washington DC í boði þáverandi forseta Bandaríkjanna. Forsætisráðherra og utanríkisráðherra sóttu fundinn, þar sem rætt var um samvinnu Bandaríkjanna og Norðurlanda á ýmsum sviðum. Á meðal umræðuefna voru öryggis- og varnarmál, barátta gegn hryðjuverkum og aðgerðir gegn öfga-
hyggju, fólksflutninga- og flóttamannavandinn, loftslagsmál, samstarf í málefnum norðurslóða og viðskiptamál auk þróunar- og mannúðarmála. Leiðtogarnir samþykktu yfirlýsingu um framangreind mál.

Sumarfundur forsætisráðherra Norðurlanda færðist til haustsins og var haldinn á Álandseyjum 28.–29. september í boði Juha Sipilä, forsætisráðherra Finnlands. Ráðuneytisstjóri forsætisráðuneytisins sótti fundinn fyrir hönd forsætisráðherra, sem ekki átti heimangengt. Á fundinum voru til umfjöllunar norræn málefni og norrænt samstarf, en einnig ýmis alþjóða-, öryggis- og varnarmál – m.a. málefni flóttafólks, fólks á vergangi og umsækjenda um alþjóðlega vernd og ákvörðun Bretlands um að ganga úr ESB. Þá áttu forsætisráðherrar Norðurlanda fund með leiðtogum Færeyja, Grænlands og Álandseyja, auk framkvæmdastjóra Norrænu ráðherranefndarinnar (NMR)¹ og forseta Norðurlandaráðs.

¹ Sjá skýringar á styttingum í skýrslunni á bls. 47

Árlegur fundur forsætisráðherra Norðurlanda, Eystrasaltsríkjanna og Bretlands undir yfirskriftinni „Northern Future Forum, NFF“ sem halda átti í Noregi (október/nóvember), fór ekki fram á árinu vegna forsætisráðherraskipta í Bretlandi.

68. Þing Norðurlandaráðs var haldið í Kaupmannahöfn 31. október til 2. nóvember. Forsætisráðherra átti ekki heimangengt og sótti samstarfsráðherra Norðurlanda fundi forsætisráðherra á þinginu. Á fundi forsætisráðherra Norðurlanda var m.a. til umræðu umbylting í stafrænni tækni, umhverfis- og loftslagsmál og þá einkum umbreyting orkugjafa í samgöngum. Forsætisráðherrar funduðu með forsætisnefnd Norðurlandaráðs og fjölluðu m.a. um Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun og framkvæmd Norðurlanda. Forsætisráðherrar funduðu einnig með leiðtogum Grænlands, Færeyja og Álandseyja. Fjallað var um formennskuáætlun Noregs í norrænu samstarfi á vettvangi NMR árið 2017, stjórnsýsluhindranir, norrænt samstarf er varðar ESB- og alþjóðamál og sameiginlegar landkynningar norrænu landanna. Þá funduðu forsætisráðherrar Norðurlanda og Eystrasaltsríkjanna og ræddu um samstarf þessara ríkja, umhverfis- og loftslagsmál og öryggis- og varnarmál. Rætt var um eftirfylgni leiðtogafundar NATO, sem haldinn var í Varsjá síðastliðið sumar, stöðu mála í Sírylandi og Úkraínu og ákvörðun Bretlands um að segja sig úr ESB. Á þingi Norðurlandaráðs tóku forsætisráðherrar Norðurlanda þátt í þemaumræðu um framkvæmd Heimsmarkmiða SP um sjálfbæra þróun – í máli sínu lagði staðgengill forsætisráðherra áherslu á mikilvægi jafnréttismála og valdeflingu kvenna í tengslum við framkvæmd Heimsmarkmiðanna.

Störf samstarfsráðherra Norðurlanda

Endurskoðun starfsemi Norrænu ráðherranefndarinnar

Þegar nýr framkvæmdastjóri NMR, Dagfinn Høybråten, tók við starfi í mars 2013, var endurnýjun starfsemi Norrænu ráðherranefndarinnar efst á dagskrá. Réðst hann í mikla endurskoðunarvinnu sem lauk með skýrslunni *Nyt Norden 1.0*. Hún var samþykkt í júní 2014 og komu tillögur skýrslunnar að miklu leyti til framkvæmda árið 2015. Markmiðið var einkum að færa verklag í nútímalegra horf og skýra betur ábyrgðarskiptingu milli framkvæmdastjóra annars vegar og fagráðherranefnda og norrænna stofnana hins vegar. Tekin var upp árangursmiðuð fjárlagavinna með auknum möguleikum til eftirlits og til að framfylgja

pólítískum vilja ráðherranefndanna. Þá var einnig lögð áhersla á að skrifstofa NMR í Kaupmannahöfn hefði meira frumkvæði en hingað til og að eftirfylgni pólítískra ákvarðana yrði betri. Norræn verkefni yrðu árangursmiðaðri sem og starfsemi norrænu stofnananna.

Árið 2016 var ákveðið að halda áfram endurskoðun samstarfsins, undir heitinu *Nyt Norden 2.0*, samhliða framkvæmd *Nyt Norden 1.0*. Markmiðið með því var að norrænt samstarf yrði enn hnitmiðaðra og hefði aukin áhrif í störfum norrænu ríkisstjórnanna, í atvinnulífinu og meðal norrænna borgara. Tillögurnar hafa verið að koma til framkvæmda að undanfögnu og m.a. hefur form ráðherrafunda verið endurskoðað, aukin áhersla verið lögð á tilfærslur milli fjárlagaramma fagsviðanna, aukin áhersla lögð á ný samstarfsverkefni sem endurspeglar betur pólítískar áherslur landanna (t.d. norræna samstarfsáætlunin um aðlögun flóttafólks og innflytjenda 2016–2018), samráð í ESB-málefnum bætt og tilfærsla verkefna milli ráðherranefnda verið ákveðin.

Fjárlagavinna fyrir árið 2018

Með nýjum áherslum í norrænu samstarfi var fjárlagavinnunni breytt og henni flýtt. Einnig er markmiðið að nýta norrænu fjárlögin í auknum mæli til að forgangsraða og stýra samstarfinu. Utanaðkomandi aðstæður, s.s. breyttar samfélagslegar forsendur, loftlagsbreytingar og alþjóðavæðing hafa hér einnig áhrif sem og aukin alþjóðleg athygli á samnorrænum lausnum. Norræna samstarfsnefndin ræddi áherslumál fyrir fjárlög 2018 á fundi sínum í desember og samstarfsráðherrar ákveða þau í byrjun árs 2017 sem er mun fyrir en áður.

Landamærahindranir (Gränshinderrádet)

Landamærahindranaráðið (stjórnsýsluhindranaráðið) er pólítískur vettvangur sem norrænu ríkisstjórnirnar settu á fót til að auðvelda för og flutninga einstaklinga og fyrirtækja innan Norðurlanda. Fulltrúar landanna í ráðinu skiptast á að fara með formennsku og fylgir það formennsku í Norrænu ráðherranefndinni. Formaður landamærahindranaráðs stjórnar starfinu í samstarfi við framkvæmdastjóra NMR. Ráðið hóf starfsemi sína árið 2014 og rennur núverandi umboð þess út árið 2017. Ákveðið hefur verið að utanaðkomandi aðili geri úttekt á starfi ráðsins árið 2017. Mikil ánægja er með störf ráðsins og hefur því tekist að leysa um 20 landamærahindranir í sínu starfi á þessum tíma.

Á árinu spunnust miklar umræður um frjálsta för milli landanna eftir að tekið var upp hert eftirlit með skilríkjum, sérlega á landamærum Danmerkur og

Svíþjóðar, vegna stóraukins flóttamannastraums m.a. frá Sýrlandi. Landamærahindranaráðið stóð fyrir gagnaöflun um áhrifin á för manna yfir landamærin til að auðvelda ráðamönnum að taka ákvarðanir í þessu sambandi. Lögð var áhersla á samstarf við aðila vinnumarkaðarins á árinu á grunni þeirra stjórnsýsluhindrana sem aðilarnir hafa talið mikilvægt að leysa til að auka hagvöxt á Norðurlöndum. Í apríl hélt fulltrúi Íslands í ráðinu fund þar sem fulltrúum ASÍ, BHM, BSRB, KÍ og SA var boðið að ræða hindranirnar og hvernig þeir gætu komið að lausn mála. Verið er að þróa tenglasíðu á vefnum fyrir norrænt atvinnulíf í kjölfar þessa samstarfs þar sem fyrirtæki geta aflað sér upplýsinga sem auðvelda starfsemi þeirra þvert á norræn landamæri. Forysta ráðsins átti fund með forsetum þjóðþinga landanna til að ræða hvaða aðferðum megi beita til að koma í veg fyrir að löggjafarstarf geti af sér nýjar landamærahindranir t.d. við innleiðingu Evróputilskipana. Þróað var enn frekar samstarfið við Halló Norðurlönd upplýsingaskrifstofunnar og svæðabundnar skrifstofur, sem veita upplýsingaþjónustu fyrir þá sem vinna þvert á landamæri eða flytjast milli landanna.²

Málefni norðurslóða

Norrænu löndin hafa lengi starfað saman að málefnum norðurslóða. Árið 2016 ákváðu norrænu samstarfsráðherrarnir að pólitísk forgangsverkefni varðandi norðurslóðir yrðu: 1) efnahagsþróun og fjárfestingar, 2) frumbyggjar og 3) styrkir til alþjóðasamvinnu. Norræna ráðherranefndin veitir töluverðu fé til samnorrænna verkefna varðandi þetta svæði. Núverandi norræna samstarfsáætlunin (sem rennur út í lok árs 2017) markar ramma fyrir verkefni og samstarf landanna á norðurslóðum, varðandi umhverfi, heilsuvernd, orku, rannsóknir, menningu, menntun, stafræn málefni og þróun viðskipta á svæðinu. Norrænu samstarfsráðherrarnir bera ábyrgð á áætluninni en norræn sérfræðinganefnd veitir ráðgjöf við framkvæmd hennar. Fagsviðin í ráðherranefndinni hafa einnig mörg hver norðurslóðaverkefni á sinni könnu. Verið er að vinna að nýrri norrænni samstarfsáætlun fyrir norðurslóðir sem mun gilda árin 2018–2021.

Samstarf í innflytjendamálum

Norræn samstarfsáætlun um aðlögun flóttafólks og innflytjenda 2016–2018 var gerð að forgangsverkefni árið 2016 vegna þeirrar öldu flóttafólks og innflytjenda sem komu til Evrópu og áfram til Norðurlanda og skópu brýn

² Sjá einnig skýrsluna: Gränshinderráðs ársrapport 2016: med kommentarer från de nordiska regeringarna

vandamál sem hvert land um sig hefur reynt að leysa. Hittust þeir norrænu ráðherrar sem starfa að flóttamannamálum í hverju landi í nóvember og samþykktu yfirlýsingu um stóraukið samstarf um málefni flóttamanna og innflytjenda. Vegna samdráttar í samstarfi við Rússland var möguleiki á að fjármagna samnorræna áætlun um málefnið en til hennar er varið rúmlega 15 MDKK árið 2017. Meginþættir áætlunarinnar eru fjórir: 1) sett er á stofn miðstöð upplýsingamiðlunar og tengslanets; 2) unnið er að gerð sameiginlegs þekkingargrunnis um aðlögunarmál á Norðurlöndum; 3) veittur er fjárhagslegur stuðningur sem unnt er að sækja um varðandi sameiginleg aðlögunarverkefni; 4) búið hefur verið til sérstakt þverlægt ráðherrasamstarf. Áætlunin verður endurskoðuð á næsta ári.

Efning sameiginlegrar ímyndar Norðurlanda (Profilering og positionering av Norden)

Norrænu samstarfsráðherrarnir samþykktu í október 2014 áætlun sem gildir árin 2015–2018 um efningu sameiginlegrar ímyndar Norðurlanda. Tilgangur þessarar áætlunar, sem einnig er nefnd kynningar- og mörkunarverkefnið, er að skapa sameiginlega ímynd og kynningu á Norðurlöndum, einkum utan Norðurlanda. Þessi ímynd er byggð á sameiginlegu gildismati og er ætlað að kynna styrkleika Norðurlanda. Verkefnið fór fremur hægt af stað en hefur nú þegar skapað jákvæða ímynd víða samkvæmt könnunum, m.a. á alþjóðlegu loftlagsráðstefnunni COP22 í Marokkó haustið 2016 og með Southbank menningarkynningunni í London. Einnig hafa verið boðnir styrkir til verkefna sem miða að því að kynna Norðurlönd í alþjóðlegu samhengi. Nýverið voru 9 verkefni fjármöggnuð. Fjölmiðla- og samskiptaskrifstofa NMR sér um framkvæmd verkefnisins en norrænn ráðgjafahópur er til aðstoðar.

Evrópumál

Aukið samráð norrænu landanna innan NMR hvað Evrópumál varðar var sérstakt áherslumál Finna á formennskuári þeirra í ráðherranefndinni árið 2016. Forsætisráðherrarnir höfðu áður ákveðið að allar ráðherranefndir ættu að hafa Evrópumál á dagskrá sinna funda til upplýsinga og samræmingar. Finnar lögðu til að löndin rannsökuðu sérstaklega Evróputilskipanir og kæmu með því í veg fyrir að nýjar landamærahindranir sköpuðust áður en þessar tilskipanir yrðu innleiddar í lög í ESB-löndunum þremur og EES-löndunum tveimur. Tvær

tilskipanir hafa verið í sérstakri skoðun hjá lagaskrifstofum utanríkisráðuneytanna, um persónuvernd og um sjófarendur.

DIS-verkefnið (Demokrati, Inkludering och Säkerhet)

Eftir hryðjuverkaárasina í Kaupmannahöfn í febrúar 2015 lagði íslenski samstarfsráðherrann fram tillögu um að ráðist yrði í norrænt verkefni með það að markmiði að efla norrænt lýðræði og öryggi á Norðurlöndum og að vinna gegn hvers konar öfgahyggju og ógnum sem steðja að opnum norrænum lýðræðis-samfélögum. Í kjölfarið var samþykkt áætlun sem nær til áráanna 2016–2018 með yfirskriftinni „DIS – Demokrati, Inkludering och Säkerhet“. Verkefninu var formlega hleypt af stokkunum í mars 2016 og í framhaldi af því var tengslanetið „Nordic Safe Cities“ stofnað þar sem fulltrúum um 80 borga og bæja á Norðurlöndum er veitt tækifæri til að hittast og deila upplýsingum og lausnum sem er ætlað að koma í veg fyrir uppgang öfgaafra og ofbeldi.

Fiskveiðar og fiskeldi, landbúnaður, matvæli og skógrækt

Norræna lífhagkerfið

Norræna lífhagkerfið (NordBio) var stærst formennskuverkefna Íslands á formennskuárinu 2014 – því lauk í lok ársins.

Á vegum NordBio var unnið að tíu mismunandi undirverkefnum, sem spönnuðu öll helstu svið lífhagkerfisins. Stærstu verkefni voru:

- Biophilia, sem fjallaði um notkun nýjustu tækni við kennslu.³
- Nýsköpun í lífhagkerfinu, um aukna verðmætasköpun, bættu nýtingu í matvælaframleiðslu og minni matarsóun.
- Marina, um mögulega innleiðingu á vistvænum orkugjöfum í skipum.⁴
- WoodBio, um fjölbreyttari nýtingu og virðisaukningu skógarafurða.
- ERMOND, um uppbyggingu vistkerfa til varnar náttúruvá.

Auk þess voru fimm verkefni á sviði lífhagkerfisins fjármögnuð innan ramma formennskuáætlunar Íslands:

- Sjálfbær notkun á náttúruauðlindum; yfirlit yfir sjálfbærni viðmið sem gilda við nýtingu náttúruauðlinda á Norðurlöndum.
- Svæðisbundnir möguleikar í norræna lífhagkerfinu; lífrænar auðlindir er ekki síst að finna utan þéttbýlis og því margir möguleikar á að efla atvinnu og rannsóknir á landsbyggðinni.
- Sjálfbær framleiðsla á próteinum á Norðurlöndum.
- Nýting lífræns úrgangs við nýsköpun, um þróun gagnvirkar vefgáttar og hvernig hægt væri að nýta lífrænan úrgang til landbóta.
- Gegn matarsóun – Zero Waste, um að lágmarka matarsóun.

Verkefni gengu öll samkvæmt áætlun og lokaskýrslur hafa verið lagðar fram.

Ljóst er að NordBio hefur þegar skilað mikilvægum árangri hér á landi, t.d. við nýsköpun í matvælaframleiðslu, og mynduð hafa verið samstarfs- og tengslanet milli sérfræðinga og stofnana á Norðurlöndum sem eiga eftir að gagnast í framtíðinni. Önnur norræn lönd hafa einnig í sínum formennskuáætlunum hafið vinnu á þessu sviði.

³ Sjá nánar um verkefnið Biophilia á bls. 25

⁴ Sjá nánar um Marina á bls. 18

Í norrænum samráðsvettvangi um lífhagkerfið (e. *Nordic Bioeconomy Panel – NBP*) eiga sæti sérfræðingar sem eru fulltrúar vísindastofnana, atvinnulífs og félagasamtaka og eru tilnefndir af löndunum átta. Sérfræðingunum er meðal annars ætlað að safna saman upplýsingum um það helsta er lýtur að norræna lífhagkerfinu og koma árangri af NordBio-samstarfinu áfram inn í stefnumótun á þessu sviði í hverju landi fyrir sig og á alþjóðavettvangi. NordBio hefur tryggt NBP fjármagn til að starfa áfram á árinu 2017, en þá verður tekin ákvörðun um framhaldið.

Á lokarárðstefnu um NordBio voru kynntar niðurstöður og árangur undirverkefna. Ráðstefnan var haldin dagana 5.–6. október í Hörpu undir yfirskriftinni „Minding the Future – Bioeconomy in a changing Nordic reality“ og hana sóttu um 130 manns. Í mörgum undirverkefnum voru haldnir lokafundir í tengslum við ráðstefnuna en einnig voru fengnir erlendir fyrirlesarar, sem héldu erindi um hin víðtæku málefni lífhagkerfisins.

Lokaskýrsla um Nordbio-verkefnið var lögð fram á fundi samstarfsráðherra Norðurlanda í febrúar 2017.⁵

Verkefnið hefur sýnt gagnsemi og mikilvægi þess að ráðuneyti starfi saman um þverfagleg mál. Talið er að aldrei áður hafi verið stofnað til verkefnis á vegum NMR sem hefur krafist samvinnu svo margra ólíkra samstarfssviða.

NordBio féll undir fjórar ráðherranefndir innan NMR, þ.e. ráðherranefndina um fiskveiðar og fiskeldi, landbúnað, matvæli og skógrækt, ráðherranefndina um atvinnu-, orku- og byggðastefnu, ráðherranefndina um umhverfismál og ráðherranefndina um menntun og rannsóknir.⁶ Að verkefninu stóðu atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti, umhverfis- og auðlindaráðuneyti og mennta- og menningarmálaráðuneyti. Norrænar stofnanir eins og NordForsk, Nordisk Innovation, NordGen og NordRegio lögðu sitt af mörkum. Flest undirverkefnin voru unnin undir forystu íslenskra stofnana í nánu samstarfi við sambærilegar stofnanir í norrænu löndunum og í sjálfstjórnarlöndunum.

Meðal viðfangsefna á árinu í *ráðherranefndinni um fiskveiðar og fiskeldi, landbúnað, matvæli og skógrækt* voru ýmis samstarfs- og umbótaverkefni fyrir tímabilið 2017–2020 svo og Heimsmarkmið SP um sjálfbæra þróun til 2030, sem fjalla um sjálfbærni og byggjast á tillögum SP frá 25. september 2015.

⁵ Nordic Bioeconomy – 25 cases for sustainable change

⁶ Sjá nánar um undirverkefnið Biophilia á bls. 25

Fiskveiðar og fiskeldi

Vestnorræn ráðstefna um sjávarútvegsmál var haldin á Grænlandi í lok ágúst. Að skipulagningunni kom embættismannanefndin, fyrir hönd sjávarútvegsráðherranna, í samstarfi við Norræna Atlantssamstarfið (NORA), landsstjórnina á Grænlandi og sveitarfélagið Kujalleq.

Í tengslum við embættismannanefndarfund var starfsstöð finnsks fyrirtækis í uppsjávarvinnslu heimsótt.

Nefndin hlaut liðveislu vinnuhóps sérfræðinga um fiskveiðar (AG-FISK) sem veitir árlega stuðning til margþættra samstarfs- og rannsóknarverkefna.

Landbúnaður

Undir norrænu landbúnaðarráðherranna heyrir Norræna erfðaauðlindastofnunin (NordGen), sem er öflug stofnun um varðveislu erfðaauðlinda plantna. Vaxandi eftirspurn er eftir erfðaeftni úr fræbönkum NordGen, m.a. til stríðshrjáðra landa í Mið-Austurlöndum.

Seinni fundur embættismannanefndarinnar um landbúnaðarmál, sem fundar sameiginlega með embættismannanefndinni um skógrækt, var haldinn í Brussel; voru þá heimsóttar helstu stofnanir ESB, svo sem Framkvæmdastjórnin, Evrópuþingið og Evrópuráðið. Einnig var farið í heimsókn í finnska sendiráðið og til nokkurra félagasamtaka sem hafa skrifstofur í Brussel til að hafa áhrif í málum sem eru til afgreiðslu hjá ESB og varða þessa málaflokka.

Matvæli

Á vegum norrænu matvælaráðherranna var ákveðið að styðja áfram samstarf um aðgerðir vegna lyfjaóþols bæði á norrænum vettvangi og til þátttöku í alþjóðlegu samstarfi, sem miðar að því að sporna gegn þessu vandamáli. Áherslan er á svonefnt „One Health Perspective“, þar sem er horft til sýklalyfjanotkunar fyrir bæði dýr og menn. Á Íslandi var skipaður vinnuhópur sem falið var að koma með tillögur um hvaða aðgerðir eru nauðsynlegar til að vinna gegn lyfjaóþoli hérlandis; er þetta samstarfsverkefni þeirra sem vinna að heilbrigðismálum og þeirra sem fara með dýraheilbrigði. Ísland mun áfram taka þátt í norrænu samstarfi á þessum vettvangi og vinna með alþjóðastofnunum sem sinna verkefnum á þessu sviði. Einnig var samstaða um áframhaldandi norrænt samstarf til að sporna gegn matarsóun. Íslensk stjórnvöld hafa einnig hafið vinnu til að vekja athygli á vandamálinu og stuðla að betri nýtingu matvæla og þar með minni sóun afurða.

Aukin áhersla er lögð á umræðu um stefnumótandi málefni á sviði dýraheilsu og matvælaöryggis og að opinberar stofnanir deili reynslu og þekkingu á þessu sviði. Fjallað var um báráttuna gegn sviksamlegri starfsemi á matvælasviði (e: *food fraud*), meðal annars hvernig löggjöf tekur á slíkum málum og hvaða þvingunaraðgerðum hægt er að beita til að vinna gegn blekkingum gagnvart neytendum. Í slíkum málum er mikilvægt að tryggja gott samstarf matvælaeftirlits, lögreglu, töllyfirvalda og annarra stofnana sem að koma. Einnig er ráðgert að taka til frekari umræðu hvaða hlutverki opinberar matvælastofnanir eiga að gegna varðandi leiðbeiningar og ráðgjöf til fyrirtækja í þeim tilgangi að stuðla að framþróun í framleiðslu og markaðssetningu afurða.

Samkvæmt gildandi matvælaöryggisreglugerðum EES-rikin sjá til þess að fram fari innri úttektir á starfsemi allra aðila sem sinna opinberu eftirliti og rannsóknnum sem því tengjast. Matvælastofnun hóf slíkar úttektir á árinu samkvæmt úttektarkerfi sem Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið hefur samþykkt. Á vegum matvælaráðherranna var samþykkt að hefja samstarf um gagnkvæma skoðun á aðferðum sem notaðar eru við innri úttektir á starfsemi stofnana á Norðurlöndum og hófst það starf á árinu 2016. Fulltrúar tilnefndir af öðrum norrænum ríkjum munu sjá um slíka skoðun á Íslandi árið 2017 og er það liður í samstarfi til að tryggja árangursríka framkvæmd úttekta og úrbætur í starfseminni á þeim grunni.

Skógrækt

Á sumarfundi norrænu skógræktarráðherranna var samþykkt og gefin út stefnumótun fyrir norræna skógræktarsamstarfið, *Nordic Forest Solutions*, sem ætlað er að vera leiðbeinandi fyrir áherslur þess til næstu ára. Vinnan hófst undir formennsku Íslendinga árið 2014 en Ísland hefur leitt hana.

Annar fundur ársins í embættismannanefndinni var haldinn í Brussel með áherslu á starf ESB á vettvangi skógræktar og samstarf norrænu landanna við ESB á því sviði. Fjallað var um hvernig það tengist áherslum í loftslagsmálum og skuldbindingum ríkja þar um.

Starfsemin á vettvangi norræns samstarfs um skógræktarrannsóknir (SNS) snerist um sameiginleg rannsóknaverkefni, tengslanet, fundi og ráðstefnur. Áhersla var jafnframt á þátttöku í formennskuverkefni Íslands um lífhagkerfið, NordBio, meðal annars með verkefninu WoodBio.

Atvinnu-, orku- og byggðastefna

Atvinnustefna

Unnið var að mótun *nýrrar samstarfsáætlunar fyrir tímabilið 2017–2021*. Á vegum Norrænu nýsköpunarmiðstöðvarinnar (Nordisk Innovation) var gerð samanburðargreining á norrænu stuðningsumhverfi frumkvöðla og sprotafyrirtækja við framúrskarandi stuðningsumhverfi í London, Amsterdam og Berlín. Niðurstöðurnar verða kynntar á fundum í löndunum í ársbyrjun 2017. Viðskiptahraðallinn TINC (Technology Incubator) er samstarfsverkefni Nýsköpunarmiðstöðvar Íslands og norrænna samstarfsaðila en verkefnið er til húsa í Nordic Innovation House í Silicon Valley í Bandaríkjunum. Síðastliðið haust tóku fyrstu tvö íslensku fyrirtækin þátt í hraðlinum sem opnar mikla möguleika í sókn inn á bandarískan markað, varðandi bæði markaðssetningu og fjármögnun. Samið hefur verið um fjármögnun sams konar viðskiptahraðals í New York.

Norrænu iðnaðarráðherrarnir áttu fund í Helsinki í nóvember og tóku m.a. ákvörðun um að auka samstarf landanna varðandi ferðaþjónustu.

Í tengslum við fund embættismannanefndarinnar í Brussel var haldin vinnustofa um möguleika og tengsl norræns samstarfs í atvinnumálum við stefnu ESB í málaflokksnum, en það var eitt árhersluverkefna í formennskutíð Finna.

Orkustefna

Norræna orkusamstarfið byggist á *samstarfsáætlun sem gildir fyrir tímabilið 2014–2017*. Helstu áhersluþættir snúa að norræna raforkumarkaðnum, orkunýtni og endurnýjanlegri orku til raforkuframleiðslu og samgangna. Aukin áhersla er lögð á áhrif og samspil Evrópulöggjafar á norrænt orkusamstarf.

Í samræmi við samþykktir skýrslunnar „Nyt Norden“ var Jorma Olilla, fyrrverandi forstjóri Nokia, fenginn til að stýra úttekt á norrænu orkusamstarfi og hefur hann hitt helstu sérfræðinga málaflokksins í öllum löndunum. Tillögur munu liggja fyrir í apríl 2017 og verða þær nýttar við gerð næstu samstarfsáætlunar.

Fundur norrænu orkumálaráðherranna var haldinn í nóvember í Helsinki og voru m.a. rædd þau málefni sem efst eru á baugi í orkumálum innan ESB og hafa áhrif á norrænt orkusamstarf. Einnig var rætt um norræna raforkumarkaðinn og hvernig háttá skuli frekara samstarfi landanna um orkumál. Jafnframt var kynnt áfangaskýrsla um ofangreinda úttekt á norrænu orkusamstarfi.

Í tengslum við ráðherrafundinn stóð Norræna rannsóknastofnunin á sviði byggða- og skipulagsmála (Nordregio) fyrir ráðstefnu þar sem m.a. var fjallað um orkuskipti.⁷

Marina er undirverkefni og samstarfsvettvangur innan NordBio sem hefur það að markmiði að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda frá skipum og haftengdri starfsemi á norðurslóðum.⁸ Orkustofnun hefur haft yfirumsjón með verkefninu. Lokaráðstefna var haldin í Reykjavík í október 2016 í samstarfi við Grænu orkuna, undir heitinu „Making Marine Applications Greener“.

Lokaafurð verkefnisins verður svonefnd hvítbók þar sem listaðar verða helstu hindranir og tækifæri í græna sjávargeiranum á Norðurlöndum. Einnig verða settar fram tillögur til aðgerða sem gætu auðveldað og flýtt fyrir uppbyggingu innviða fyrir vistvænt eldsneyti á Norðurlöndum.

Rannsóknarverkefni standa yfir um vistvænt eldsneyti á sjó, þar á meðal verkefni sem felur í sér að sett verður metanólvél um borð í íslenskt skip. Auk þess er unnið að undirbúningi fleiri verkefna sem tengjast *Marina*.

Byggðastefna

Unnið var að *nýrri samstarfsáætlun um byggðaþróun og skipulagsmál fyrir tímabilið 2017–2020*. Til að ná fram markmiðum hennar eru skipaðir vinnuhópar á þremur sviðum:

- Sjálfbær byggðaþróun.
- Nýsköpun og svæði með seiglu.
- Sjálfbærir bæir og skipulag.

Þátttaka í slíkum vinnuhópum gefur innsýn í hvernig fengist er við málefnið annars staðar á Norðurlöndum og leiðir til þekkingaryfirfærslu. Vinnuhóparnir gera tillögur að verkefnum á tímabilinu en verkefnahóparnir verða leiddir af Nordregio sem vinnur að rannsóknum á sviði byggðaþróunar og skipulagsmála.

Fundur norrænu byggðamálaráðherranna var haldinn í nóvember í Helsinki og voru breytingar á stjórnskipun sveitarstjórnarstigsins og nýjungar í opinberri stjórnsýslu efst á dagskrá.

Fjallað var um stefnur norrænu landanna varðandi grænan hagvöxt og lífhagkerfi og hvaða hvatar væru notaðir í löndunum til að hraða innleiðingu.

⁷ Sjá nánar um ráðstefnuna á bls. 20

⁸ Sjá nánari lýsingu í skýrslu samstarfsráðherra Norðurlanda 2015

NAUST-verkefnið (Nordatlantisk utviklingsstrategi)

Í formennskutíð Íslendinga 2014 var ákveðið að setja á stofn þverlægt verkefni um þróun vestnorræna svæðisins, en verkefnið var byggt á skýrslu sem OECD hafði gert um ástand og stöðu vestnorræna svæðisins sem og strandsvæðanna í Vestur-Noregi (Territorial Review of the NORA region).

Í kjölfarið var verkefninu VeNUS fleytt en það varð þó aldrei að veruleika vegna andstöðu Noregs við ákveðna þætti þess þrátt fyrir að fé hefði verið veitt til verkefnisins. Ákveðið var að breyta verkefninu og fela Norræna Atlantssamstarfinu (NORA) að sjá um framkvæmd þess. Hefur ný verkefnafrýsing litið dagsins ljós; verkefnið heitir nú NAUST og nær einnig til norður- og vesturluta Noregs. Sérstök áhersla verður lögð á atvinnumál, byggðamál og umhverfismál.

Stofnuð hefur verið vinnunefnd með fulltrúum Íslands, Grænlands, Færeyja og Noregs en formaður hennar er Höskuldur Þórhallsson. Skrifstofa NORA heldur utan um framkvæmd verkefnisins sem á að ljúka 2017.

Rannsóknastofnun á sviði byggða- og skipulagsmála

Rannsóknastofnun á sviði byggða- og skipulagsmála (Nordregio) er samnorræn rannsóknastofnun með aðsetur í Stokkhólmi.

Stofnunin opnaði á árinu nýja norræna kortavefsjá, NordMap. Frá árinu 1997 hefur Nordregio notað kort til að sýna ástand og stöðu félagslegra, efnahagslegra og umhverfislegra þátta á Norðurlöndum. Með tilkomu NordMap er verið að miðla upplýsingum með öðrum og fullkonnari hætti en áður. NordMap vefsjáin er m.a. byggð á samanburðargögnum um lýðfræði og vinnumarkað og í henni er hægt að bera saman gögn eftir sveitarfélögum og landsvæðum á Norðurlöndum.

Vinnuhópur um sjálfbæra byggðaþróun á norræna norðurskautssvæðinu lauk störfum á árinu. Nokkrar skýrslur hafa verið gefnar út um stöðu mála á svæðinu; meðal annars var gerð úttekt og sett fram framtíðarsýn um sjálfbæra byggðaþróun á norræna norðurskautssvæðinu undir heitinu „Future Regional Development Policy for the Nordic Arctic: Foresight Analysis 2013–2016“. Úttektin lýsir þeim tækifærum og áskorunum sem þarf að fást við en einnig er gerð grein fyrir hver framtíðarþróun geti orðið.

Skýrsla um stöðu norrænnar svæðaþróunar er unnin annað hvert ár og kom slík skýrsla út í byrjun árs undir heitinu „State of the Nordic Region 2016“. Skýrslan beinist að lýðfræðilegum breytingum, vinnumarkaðsmálum, mennta-

málum, efnahagsmálum og þróun í aðgengi í löndunum og varpar ljósi á stöðu Íslands í norrænu samhengi. Stærstur hluti skýrslunnar er settur fram á myndrænan hátt á kortum. Skýrslan inniheldur í fyrsta sinn svokallaðan sóknarfæra-stuðul (e. *Regional Potential Index RPI*) sem varpar ljósi á styrkleika og veikleika 74 norrænna landshluta í samanburði við hver annan og sýnir hvaða landshlutar eru með sterkasta möguleika til framtíðarþróunar. Einnig eru þau svæði auðkennd sem þarfnast aðstoðar og sértækra aðgerða. Stuðullinn er því mikilvægt verkfæri fyrir stefnumótun stjórnvalda og veitir innsýn í styrkleika og veikleika landsvæða.

Samhliða ráðherrafundinum í nóvember var haldin ráðstefna um m.a. orkuskipti undir fyrirsögninni „Nordregio Forum 2016 – From Fossil to Bio-based and Sustainable Economy“. Þátttakendur voru 150 frumkvöðlar, vísindamenn, stefnumótendur og sérfræðingar hvaðanæva af Norðurlöndum og Evrópu. Ráðstefnan varpaði ljósi á græna hagkerfið og ástand þess og stöðu norrænu landanna í þeim efnum. Hún var einnig lokaráræði verkefnis norrænu forsætisráðherranna um grænan hagvöxt og sýndi niðurstöður undirverkefna. Olli Rehn, efnahagsráðherra Finnlands, lagði í opnunarerindi sínu áherslu á að hitnun, kólnun og samgöngumál ættu að fá meiri athygli í umræðunni um val á orkerfum framtíðar.

Norræna Atlantssamstarfið (NORA)

NORA er sjóður sem vinnur að því að styrkja samstarf Vestur-Norðurlanda, þ.e. Íslands, Færeyja, Grænlands og norður- og vesturhluta Noregs. Áhersla er á miðlun reynslu og þekkingar í byggða- og atvinnumálum og á nýsköpun og sjálfbæra þróun, en veittir eru styrkir til verkefna sem stuðla að eflingu atvinnulífs og byggða.

Útthlutað var rúmlega 4,7 milljónum danskra króna í verkefnastyrki til 14 verkefna og eru Íslendingar þátttakendur í 13 þeirra.

Ekki var haldin svæðaráræði á árinu, en NORA skipulagði ráðstefnu sjávarútvegsráðherra á vestnorræna svæðinu og átti einnig þátt í Arctic Circle ráðstefnunni í Reykjavík.

Umhverfismál

Umhverfismál eru í eðli sínu alþjóðleg. Það endurspeglast í norrænu samstarfi sem snýst í æ ríkara mæli um alþjóðleg málefni, meðal annars á vettvangi

alþjóðasamninga og EES-samningsins. Markmiðið er annars vegar að koma norrænum sjónarmiðum að og hins vegar að miðla upplýsingum og sérfræðipækkingu milli norrænu landanna. Slík miðlun nýtist ekki síst Íslandi sem er með fámenna stjórnsýslu en flest sömu verkefni og skuldbindingar og hin löndin.

Loftslagsmál

Loftslagsmál setja sterkan svip á norrænt samstarf um þessar mundir. Markmið samstarfsins er meðal annars að miðla hugmyndum og norrænum tæknilausnum og auka traust og gagnkvæman skilning milli iðnvæðra landa og þróunarlanda. Á fundi sínum í apríl ákváðu norrænu umhverfisráðherrarnir að fylgja loftslagssamningnum eftir í norrænu og alþjóðlegu samstarfi. Megináhersla verður lögð á að kynna leiðir til að draga úr losun koldíoxíðs með hliðsjón af reynslu Norðurlanda, fjármögnun loftslagsaðgerða og loftslagsbreytingar á norðurskautssvæðinu. Á loftslagsfundinum í Marrakech í nóvember efndu norrænu löndin til ýmissa funda og kynninga um afmarkaða þætti loftslagsmála ýmist saman eða hvert fyrir sig. Ísland stóð fyrir tveimur kynningum; annars vegar um hafið þar sem undirstrikuð var nauðsyn þess að gefa ástandi hafsins gaum í tengslum við loftslagsmálin, hins vegar um nýsköpun við vinnslu og nýtingu jarðhita.

Plast

Mengun af völdum plasts er vaxandi ógn við umhverfið og heilsu fólks. Verði ekkert aðhafst er talið að framleiðsla á plasti muni aukast frá 311 milljörðum kg árið 2014 í 735 milljarða kg árið 2050. Plast er framleitt úr olíu og tengist þannig loftslagsmálum. Plastúrgangur hefur afar neikvæð áhrif á lífríkið og atvinnugreinar eins og t.d. ferðaþjónustu og fiskveiðar. Í samstarfi norrænu umhverfisráðherranna hefur plastmengun verið í brennidepli, ekki síst örplast sem er víðfeðmt vandamál og á sér margar uppsprettur. Sjónum er ekki síst beint að hafinu og áhrifum plastmengunar á vistkerfi hafsins og sjávarútveg. Einnig er mikilvægt að rannsaka betur áhrif örplasts, t.d. á íþróttavöllum og frá dekkjakurli. Á fundi sínum í apríl fólu ráðherrarnir embættismannanefndinni að ýta úr vör verkefnum sem beinast að því að kanna betur áhrif plasts á vistkerfið sem og að fyrirbyggja og draga úr plastúrgangi á Norðurlöndum. Vinna við áætlun um slík verkefni er hafin í samstarfi við norræna vinnuhópa, m.a. hópana um málefni hafsins og úrgangsmál.

Auðlindatorg

Innan formennskuverkefnisins um Norræna lífhagkerfið (NordBio) voru unnin ýmis smærri verkefni. Má þar nefna samvinnuverkefni Íslendinga, Grænlandinga og Færeyinga um að kortleggja lífrænan úrgang í því skyni að auka nýtingu hans. Umhverfisstofnun stýrði verkefninu en í framhaldi af því var hér á landi þróað svokallað Auðlindatorg. Um er að ræða vefgátt, audlindatorg.is, sem er lifandi gagnabanki fyrir Ísland þar sem fyrirtæki, einstaklingar og aðrir geta sett inn upplýsingar um lífrænar aukaafurðir og miðlað þeim til hugsanlegra kaupenda og annarra sem gætu nýtt þær. Kynning á gáttinni stendur yfir og hefur hún hlotið jákvæðar viðtökur m.a. í atvinnulífinu og hjá nýsköpunarfyrirtækjum.

Hringrásarhagkerfi tengt við norræna lífhagkerfið

Í framhaldi af formennskuverkefninu NordBio tók Ísland að sér að stjórna vestnorrænu verkefni undir yfirskriftinni „Frá úrgangi til verðmæta“. Markmiðið er að aðstoða við að þróa leiðir og aðferðir til að bæta nýtingu sjávarafurða á Grænlandi og í Færeyjum. Verkefnið er einnig liður í hinu svokallaða hringrásarhagkerfi sem ætlað er að stuðla að betri nýtingu hráefna og úrgangs á öllum sviðum.

Kjölfestuvatn

Vinnuhópur um umhverfislausnir í smásamfélögum efndi til námstefnu um kjölfestuvatn. Markmiðið var að kanna leiðir til að staðfesta og innleiða samning um kjölfestuvatn á einfaldan og hagkvæman hátt. Innleiðingin er tæknilega flókin og getur reynst kostnaðarsöm en jafnframt sérlega mikilvæg fyrir vernd líffræðilegrar fjölbreytni. Málstofan skapaði vettvang fyrir þá sem vinna með þetta mál heima fyrir til að bera saman bækur sínar og skiptast á upplýsingum og reynslu um bestu leiðir við innleiðingu samningsins. Málstofa sem þessi er dæmi um þann virðisauka sem norrænt samstarf getur skapað með því að tengja saman þá reynslu og þekkingu sem er í norrænum stofnunum, miðla henni og nýta á þann hátt að þau lönd sem lengra eru á veg komin í tilteknum málum aðstoði þau sem skemmra eru á veg komin. Af Íslands hálfu tóku fulltrúar frá Umhverfisstofnun og Samgöngustofu þátt í málstofunni.

Samþætting vistvænna innkaupa

Vistvæn innkaup hafa um árabil verið mikilvægur liður í norrænu samstarfi. Hið opinbera, þ.e. ríki og sveitarfélög, eru stórir neytendur sem með innkaupa-stefnu sinni geta haft mikil áhrif við að draga úr álagi á umhverfið og ýta undir nýsköpun og umhverfisvænni leiðir í framleiðslu vöru og þjónustu. Ísland tók þátt í verkefni um samþættingu grænna opinberra innkaupa á Norðurlöndum við rammasamninga. Í maí var verkefnið kynnt hér á landi fyrir Ríkiskaupum og stýrihópi um opinber innkaup. Niðurstöður verkefnisins eru gagnlegar fyrir þá sem vinna að grænum opinberum innkaupum í stjórnsýslunni og móta stefnu á því sviði.

Reiknivélar fyrir kolefnisfótspor

Reiknivélar fyrir kolefnisfótspor gera stofnunum og almenningi kleift að reikna út kolefnisfótspor lífsstíls og hinna ýmsu athafna í daglegu lífi, t.d. hvað varðar raforkunotkun, húshitun, val á samgöngum og kaup á tækjum af ýmsu tagi. Ísland tók þátt í norrænu verkefni um reiknivélar fyrir kolefnisfótspor. Markmiðið með verkefninu er að miðla lærdómi og reynslu af slíkum reiknivélum milli norrænu landanna, skoða hlutverk þeirra í samskiptum við íbúa/neytendur og setja fram hugmyndir um hvernig megi bæta reiknivélarar í því skyni að styrkja vitund fólks um möguleika þess til að hafa áhrif til góðs á umhverfið. Hér á landi er meðal annars hægt að sjá kolefnisfótspor á vefsíðum Kolviðar og Orkuseturs sem í verkefninu eru tekin sem dæmi um reiknivélar sem þróaðar hafa verið á Íslandi.

Norræna umhverfisfjármögnunarfélagið

Á vegum Norræna umhverfisfjármögnunarfélagsins (NEFCO) var unnið að mörgum verkefnum, einkum í Úkraínu. Í árslok var skrifað undir lánasamninga við tólf sveitarfélög í Úkraínu um verkefni sem tengjast betri orkunýtni. Verkefnin felast meðal annars í að bæta einangrun, skipta um hurðir og glugga og endurnýja hitunarbúnað í opinberum stofnunum eins og t.d. barnaheimilum, skólum og sjúkrahúsum í þessum sveitarfélögum. NEFCO hefur á undanförunum árum unnið að mörgum slíkum verkefnum en þau hafa mikil áhrif á lífsgæði íbúanna og umhverfi auk þess að lækka orkureikninga til muna. Á árinu lögðu norrænu umhverfisráðherrarnir til að samningnum um NEFCO yrði breytt í þá veru að sjóðurinn hefði möguleika á að víkka út starfssvæði sitt þó áfram verði megináhersla lögð á verkefni á grannsvæðum Norðurlanda í Austur-Evrópu. Í

kjölfarið var gerður nýr samningur um NEFCO og var hann undirritaður af fulltrúum ríkisstjórna Norðurlanda 14. desember 2016. Fullyrða má að þessi breyting gæti gagnast íslenskum fyrirtækjum, m.a. þeim sem hljóta styrki frá Norræna verkefnaútflutningssjóðnum (NOPEF) til að gera markaðskannanir utan EES-svæðisins. Með ofangreindri breytingu á starfssvæði NEFCO gefst þessum fyrirtækjum tækifæri til að sækja um lán til að vinna áfram að þeim verkefnum sem sýnast fýsileg.

Menntamál og rannsóknir

Biophilia

Biophilia-menntaverkefnið hefur það að markmiði að efla sköpunargáfu barna um leið og þau læra um tónlist og náttúruvísindi með þverfaglegum kennsluháttum og nútímatækni. Verkefnið byggist á samnefndu listaverki Bjarkar Guðmundsdóttur frá árinu 2011 og var upphaflega þróað í samstarfi hennar, Reykjavíkurborgar og HÍ. Öll norrænu löndin, einnig Álandseyjar, Færeyjar og Grænland, tóku þátt í verkefninu. Það hefur reynst afar viðamikl þar sem 84 skólar og stofnanir, 147 kennarar og 4354 nemendur hafa verið þátttakendur.

Á árinu gerði sjálfstætt ráðgjafarfyrtæki úttekt á Biophilíu að beiðni mennta- og menningarmálaráðuneytis og sýndi hún að mikill meirihluti kennara var ánægður með þátttökuna. Úttektin sýndi enn fremur að verkefnið hafði haft jákvæð áhrif á kennsluáferðir og aukið áhuga kennara á skapandi og þverfaglegum aðferðum. Í flestum landanna greindu kennarar einnig aukinn áhuga nemenda sinna á tónlist, náttúruvísindum og tækni. Á meðan verkefnið stóð yfir þróuðust kennsluhugmyndirnar og verður samansafn þeirra birt á vefsíðu verkefnisins sem er aðgengileg almenningi á fimm tungumálum. Á næstu misserum er áformað að uppfæra Biophilíu-smáforritið og verður þá einnig hægt að nálgast norræna kennsluefnið þar.

Norræna þekkingarlestin tengdist Biophilíu-menntaverkefninu. Markmiðið með þekkingarlestinni er að efla áhuga nemenda og almennings á náttúru og vísindum með margvíslegum vísindaviðburðum. Verkefninu var stjórnað af HÍ og unnið í samstarfi við vísindasöfn og háskóla í Færeyjum, Finnlandi, Noregi og Svíþjóð, auk Íslands. Lögð var áhersla á að ná til afskekkttra svæða og til innflytjenda og flóttafólks. Þótti verkefnið hafa styrkt bæði norræna samstarfsnetið og staðbundin samstarfsnet milli skóla og vísindasafna.

Lokaráðstefna Biophilíu-menntaverkefnisins og Norrænu þekkingarlestarinnar var haldin í Reykjavík í október en hana sóttu yfir 70 kennarar, embættismenn, skólustjórar og sérfræðingar frá öllum löndunum. Biophilia-menntaverkefnið hefur notið verulegrar kynningar í fjölmiðlum innan sem utan Norðurlanda og verið kynnt á ráðstefnum utan Norðurlanda, m.a. í Kanada, á Bretlandi og í Eistlandi.

Þó að verkefninu hafi formlega lokið 2016 hafa Finnland, Noregur og Ísland ákveðið að fylgja því eftir. Hérlandis verður það meðal annars gert með átaki sem nefnt hefur verið Biophilia á landsbyggðinni og felst í námskeiðahaldi um verkefnið í samvinnu við Reykjavíkurborg og sveitarfélög/grunnskóla víða um land.

Biophilia-verkefnið heyrði undir ráðherranefndina um menntun og rannsóknir en var hluti af formennskuverkefninu Norræna lífhagkerfið (NordBio).⁹

Norræna ráðherranefndin um menntamál og rannsóknir hélt tvo fundi, þann fyrri í Helsinki í apríl og þann seinni í Kaupmannahöfn í nóvember.

Aðlögun barna af erlendum uppruna að skólastarfi

Á fyrri fundi sínum skiptust ráðherrarnir á upplýsingum og ræddu ný viðfangsefni vegna aukins fjölda barna og ungmenna sem flytjast til Norðurlanda. Samþykkt var ný norræn samstarfsáætlun um aðlögun innflytjenda að skólastarfi.

Upplýsingatækni og margmiðlun í kennslu

Á aprílfundinum var einnig fjallað um hæfni barna og ungmenna í upplýsingatækni og margmiðlun með áherslu á námsmarkmið í grunnskólum á Norðurlöndum. Ráðherrarnir skiptust á skoðunum og lögðu áherslu á mikilvægi þess að auka hæfni kennara í upplýsingatækni og styrkja þá í starfi.

Norrænar menntarannsóknir

Norrænt samstarfsverkefni um menntarannsóknir (e. *Education for Tomorrow*) hefur staðið yfir undanfarin ár og verður haldið áfram. Háskóli Íslands hefur tekið þátt fyrir Íslands hönd. Um málið var fjallað á fundi ráðherranna í nóvember og var samstaða um að efla starfið enn frekar. Ákveðið var að fela NordForsk að halda ráðstefnu um málefnið árið 2017.

Reykjavíkuryfirlýsingin um gagnkvæma viðurkenningu námsgráða á háskólastigi

Í tengslum við fundinn í Kaupmannahöfn í nóvember undirrituðu ráðherrarnir svokallaða Reykjavíkuryfirlýsingu um gagnkvæma viðurkenningu námsgráða á háskólastigi á Norðurlöndum. Yfirlýsingin var upphaflega undirrituð 2004 en

⁹ Sjá nánar um Norræna lífhagkerfið (NordBio) á bls. 13

hefur verið einfölduð og uppfærð miðað við breytingar sem átt hafa sér stað í menntamálum í Evrópu síðan þá.

Umsókn Álandseyja, Færeyja og Grænlands um fulla aðild að stjórnarnefnd Nordplus

Stjórnvöld á Álandseyjum, Færeyjum og Grænlandi hafa á undanförunum misserum sótt það fast að fá fulla aðild að stjórnarnefnd Nordplus. Sjálfstjórnarlöndin geta tekið fullan þátt í Nordplus-verkefnum en sitja sem áheyrnarfulltrúar í stjórnarnefndinni. Á fundi ráðherranna í nóvember var fjallað um málið og studdi Ísland umsóknirnar, m.a. með vísan til þátttöku sjálfstjórnarlandanna í hliðstæðum stjórnarnefndum á menningarsviðinu. Ekki náðist samstaða um afgreiðslu málsins og var umsóknunum hafnað.

Beiðni Dana um aðild leik- og grunnskóla sem kenna á dönsku í Suður-Slésvík að Nordplus

Danir hafa leitað eftir því að leik- og grunnskólum í Suður-Slésvík í Þýskalandi, sem kenna á dönsku og eftir dönskum námskrám með fjárstuðningi Dana, verði veittur aðgangur að Nordplus-áætluninni. Ráðherrarnir fjölluðu um málið í nóvember. Ísland studdi beiðni Dana en samstaða náðist ekki um afgreiðslu málsins og var beiðninni hafnað. Vegna þessa var jafnframt ákveðið að fresta fyrirhuguðum breytingum á úthlutunarreglum Nordplus og láta reglur árána 2012–2016 gilda fyrir árið 2017.

Þátttaka Íslendinga í Nordplus-áætluninni

Þátttaka íslenskra stofnana í Nordplus hefur verið nokkuð stöðug undanfarin ár í öllum undiráætlunum. Mest hefur þátttakan verið í tungumálahlutanum (Nordplus Sprog). Úthlutað var samtals 10,1 milljón evra til 2871 stofnunar sem tók þátt í samstarfsverkefnum og námsferðum. Af þessum fjölda voru íslenskir aðilar um 8% af heildinni en Ísland leggur til um 1% af heildarkostnaði til áætlunarinnar. Í forgangi við næstu úthlutun í Nordplus verður menntun innflytjenda og flóttamanna.

NordForsk og fjármögnun norrænna rannsóknastofnana

Nýtt stefnuskjal fyrir NordForsk var samþykkt. Jafnframt var ákveðið að framlengja gildandi samninga við fimm norrænar rannsóknastofnanir um tvö ár. Norræna eldfjallasetrið sem er innan Jarðvísindastofnunar HÍ er ein þessara

stofnana. Stefnt er að breytingum í átt að aukinni beinni fjármögnun landanna og að úthlutun norrænna fjárveitinga verði háð mati á gæðum og árangri rannsóknastarfs stofnananna.

Menningarmál

Norræni spilunarlistinn

Norræna spilunarlistanum (e. *Nordic Playlist*) var hleypt af stokkunum í janúar 2014 af Norrænu tónlistarútflutningsskrifstofunni NOMEX, sem var ábyrgðaraðili verkefnisins. Þetta er fyrsta og eina samnorræna vefsíðan fyrir tónlistarmiðla en hún var sett á laggirnar til að gera norræna tónlist aðgengilega á stafrænan hátt fyrir breiðan áheyrandaóp sem nýtir sér stafræna tækni. Var það gert með því að skapa samstarf milli listamanna, streymisveitna, útvarps og annarra miðla.

Myndast hefur fjöldi spilunarlista sem settir eru saman af listrænum stjórnendum, þeir eru ritstýrðir og þemaskiptir og hafa verið gerðir aðgengilegir á fjórum stærstu alþjóðlegu streymisveitunum (Spotify, Apple Music, TIDAL og Deezer) auk þess sem meira en 120 myndbönd er að finna á YouTube rás spilunarlistans. Norræni spilunarlistinn hefur einnig virkað sem hvati fyrir aukna samræðu og samstarf milli almannaútvarpsstöðva í löndunum. Gestaspilarar frá stöðvunum (SR, DR, NRK P3, RUV og Yle) hafa tekið þátt í útvarpsþáttum Norræna spilunarlistans síðastliðin tvö ár og fulltrúar frá RÚV, DR P6 Beat og Yle tóku þátt í „Slush Music“ tónlistarhátíðinni í Helsinki 2016. Norræni spilunarlistinn hefur stuðlað að kynningu á tónlist frá hinum ýmsum svæðum á Norðurlöndum.

Árið 2016 var aðallega nýtt til að kynna Norræna spilunarlistann í Bandaríkjunum. Unnið var í samstarfi við útvarpsstöð í Los Angeles, KCRW, sem var með norræna þemaviku í þættinum „Today’s Top Tune“. Einnig var unnið náið með útvarpsstöð frá Seattle, KEXP, en þáttastjórnandi bjó til og uppfærði reglulega ábendingar um Norræna spilunarlistann og kynnti norræna tónlist í útvarpsþætti sínum.

Fjöldi þeirra sem skoða, nota og fletta síðunni hefur aukist mjög á tímabilinu en 307.000 notendur voru í lok árs. YouTube rás Norræna spilunarlistans hefur vaxið hratt og innihélt í lok ársins 128 þætti sem yfir 400.000 manns hafa skoðað, sem er 70% aukning milli áranna 2015 og 2016.

Spilunarlistinn hefur verið kynntur fyrir aðilum innan tónlistargeirans með mögulega einkavæðingu í huga. Hafist var handa við að skapa félag til að halda áfram við að efla vettvang norrænnar tónlistar og til að skapa rými fyrir nýsköpun innan tónlistarinnar.

Verkefnið um norræna spilunarlistann heyrði undir ráðherranefndina um menningarmál.

Norrænu menningarmálaráðherrarnir héldu tvo fundi á árinu, þann fyrri í Helsinki í maí og þann seinni í Kaupmannahöfn í nóvember.

Í tengslum við fyrri fundinn var haldið málþing með þátttöku ráðherranna og Irenu Bukova aðalframkvæmdastjóra UNESCO. Fjallað var um hvernig hlúa megi að listrænni tjáningu og listrænu frelsi á öld stafrænnar tækni með hliðsjón af samningi UNESCO frá árinu 2005 um að vernda og styðja við fjölbreytileg menningarleg tjáningarform. Málþingið var haldið í tengslum við hátíðarhöld vegna UNESCO World Press Freedom Day og var eitt af formennskuverkefnum Finna. Ráðherrarnir lýstu yfir vilja sínum til að styrkja listir, menningu og tjáningarfrelsi með hliðsjón af samningnum, því menningarleg fjölbreytni og frelsi listamanna hafa grundvallarþýðingu í lýðræðisríkjum.

Þáttur menningar í aðlögun flóttamanna

Samstarfsráðherrar Norðurlanda ákváðu á fundi í febrúar 2016 að ýta úr vör nokkurra ára áætlun um það hvernig löndin geti mætt þeim vanda sem fylgir hinum gríðarlega flóttamannastraumi til Evrópu og Norðurlanda. Ákveðið var að árið yrði tileinkað hlutverki menningar, almennings og frjálsra félagasamtaka í þessu aðlögunarferli. Menningarmálaráðherrarnir ræddu á maífundinum m.a. helstu viðfangsefni og áskoranir þegar tekið er á móti flóttamönnum og hvaða reynslu menn hafa af því að nota menninguna sem tæki við aðlögun þeirra að samfélaginu. Ákveðið var að hefja norrænt samstarf um það og er því haldið áfram á formennskuári Norðmanna 2017.

Norrænn samráðsvettvangur til að vinna gegn kaupum og sölu á menningarverðmætum

Í framhaldi af norrænni ráðstefnu, sem haldin var í Osló 2015 í samstarfi við UNESCO, var ákveðið að auka norrænt samstarf varðandi þetta vandamál og samning UNESCO frá 1970 um sölu og kaup á stolnum menningarverðmætum; einnig var ákveðið að stofna norrænan samráðsvettvang fyrir fagfólk á sviði menningararfs, tolla og lögreglu.

Norræn þekkingarmiðstöð um menningartölfræði og menningarrannsóknir

Unnið var að undirbúningi verkefnis um að safna tölfræðiupplýsingum um norrænt menningarstarf og stuðla að rannsóknum á því sviði. Ákvörðun menningarmálaráðherranna þar að lútandi fól ekki í sér að um eiginlega stofnun yrði að ræða heldur yrði verkefninu komið fyrir við stofnun eða háskóla á Norðurlöndum. Samið hefur verið við Myndigheten för kulturanalys í Svíþjóð um að taka verkefnið að sér. Það á meðal annars að auðvelda gerð nýrrar stefnu um norrænt menningarsamstarf en núverandi stefna rennur út árið 2020.

Norrænt átak um tónlist

Norræni menningarsjóðurinn hefur undirbúið tónlistaráætlun fyrir árin 2017–2019 og óskað eftir samstarfi við menningarmálaráðherrana. Hugmyndin er að efla spilunarstaði og vettvang lifandi tónlistar á Norðurlöndum. Þörf er á að efla norræna samhæfingu og samræmingu með það að markmiði að skapa sjálfbæran norrænan markað fyrir tónlist til að styrkja atvinnuástandið, þróa listræn gæði og styrkja norræna sjálfsvitund í gegnum tónlistina.

Menningarmálaráðherrarnir hafa styrkt starfsemi NOMEX í nokkur ár en árið 2016 var lokaár þess stuðnings þar sem starfsemin á að vera orðin sjálfbær. Ákveðið var að styrkja verkefni Norræna menningarsjóðsins með 1 milljón danskra króna árið 2017.

Samstarf um æskulýðsmál

NORDBUK er samstarfsvettvangur um málefni barna og ungmenna. Í samstarfi við formennsku Finna var haldin ráðstefnan „Sillat-Broar-Bridges“; markmið ráðstefnunnar var að leggja drög að sameiginlegri yfirlýsingu um börn og ungmenni. Efni frá málstofum ráðstefnunnar verður nýtt til að leggja grunn að frekara samstarfi í málefnum barna og ungmenna þvert á málaflokka. Unnið verður frekar úr niðurstöðum ráðstefnunnar.

Stefna um málefni barna og ungmenna 2016–2022 var samþykkt og kynnt á árinu. Unnið hefur verið að innleiðingaráætlun sem á að tryggja enn frekar framgang stefnunnar og auka þverfaglegt samstarf á milli sviða.

Styrkjaáætlun NORDBUK er í umsjón Norrænu menningargáttarinnar (Nordisk kulturkontakt) og hefur það reynst vel. Á síðasta ári lögðu samstarfsráðherrar Norðurlanda til að áherslur í norrænu samstarfi yrðu á börn og

ungmenni, jafnrétti og sjálfbæra þróun og voru umsóknir metnar út frá þessum þáttum.

Verkefnið „Hyggefactory – Orðskælv“ lauk á árinu með útgáfu bókarinnar „Tomorrow is Never a New Day“ sem er safnrit um barnafátækt á Norðurlöndum.

Áhersla NORDBUK á árinu 2017 verður á barnafátækt á Norðurlöndum.

Félags- og heilbrigðismál

Norræna velferðarvaktin

Rannsóknarverkefnið Norræna velferðarvaktin skiptist í þrjá meginþætti, Velferð og vá, Kreppur og velferð og Norræna velferðarvísa en gefnar voru út þrjár skýrslur.

- Local Social Services in Nordic countries in Times of Disaster; kom út á vegum verkefnisins Velferð og vá. Viðbragðskerfi landanna eru kortlögð með áherslu á hlutverk velferðarkerfa og þá einkum félagsþjónustu sveitarfélaga. Fjallað er um hvort félagsþjónusta sveitarfélaga hafi ákveðnu hlutverki að gegna í viðbragðsáætlunum og þá hverju. Tillögur skýrslunnar voru kynntar meðal annars í Svalbarðshópnum, sem er norrænn samstarfsvettvangur vegna vár á heilbrigðis- og félagssviði.
- A Nordic Welfare Indicator System – NOVI; kom út á vegum verkefnisins Norrænir velferðarvísar. Kynntir eru 30 sameiginlegir norrænir velferðarvísar sem sýna stöðu velferðar á Norðurlöndum. Velferðarvísarnir gefa vísbendingar um samfélagsþróun og áhrif hennar á almenning og einstaka hópa þannig að stjórnvöld geti gripið til mótvægisáðgerða ef þörf krefur. Vísarnir munu nýtast við stefnumótun í velferðarmálum.
- Welfare and Nordic Crisis Management Strategies – a comparative project; kom út á vegum verkefnisins Kreppur og velferð. Hún fjallar um árangursríkar aðgerðir sem gripið var til í kjölfar efnahagsþrenginga á Norðurlöndum, hvað hefði verið hægt að gera betur, hvaða afleiðingar aðgerðarleysi stjórnvalda hefði getað haft og fleira. Niðurstöður um afleiðingar kreppunnar eru bornar saman við önnur lönd í Evrópu. Hópur átta fræðimanna frá Norðurlöndum, Írlandi, Englandi, Spáni og Grikklandi vinnur áfram að gerð bókar um áhrif kreppa á lífskjör almennings, með megináherslu á hvernig byrðar fjármálakreppunnar lögðust á ólíka þjóðfélagshópa. Gert er ráð fyrir að bókin komi út síðla árs 2017 og verði gefin út af þekktri alþjóðlegri fræðaútgáfu.

Á lokaráðstefnu Norrænu velferðarvaktarinnar í nóvember var afrakstur verkefnanna kynntur. Einnig voru kynntar tvær tillögur sem unnar voru á vegum verkefnisstjórnar. Í fyrsta lagi er lagt til að stofnaður verði norrænn velferðar-

vettvangur (e. *Nordic Welfare Forum*) sem komi saman annað hvert ár til að ræða helstu áskoranir á velferðarsviði sem uppi eru og þær sem vænta má á næstu árum. Vettvangurinn samanstandi af þeim sem taka ákvarðanir á velferðarsviði, frjálsum félagasamtökum og fræðimönnum. Í öðru lagi er lagt til að árlega verði gefnir út 30 sameiginlegir norrænir velferðarvísar (e. *Nordic Welfare Indicators - NOVI*), þar sem upplýst er hvernig staða velferðarmála á Norðurlöndum er og þróast. Gestafyrirlesari ráðstefnunnar var virt fræðikona á sínu sviði, Lena Dominelli, prófessor í félagsráðgjöf frá Durham háskólanum. Þátttakendur komu víðs vegar að á Norðurlöndum en alls sóttu um 180 manns ráðstefnuna, þar af 40 erlendis frá. Fjallað var um efni ráðstefnunnar í fjölmiðlum bæði hérlendis og annars staðar á Norðurlöndum.

Skýrsla er í vinnslu undir verkefninu Velferð og vá, en hún mun fjalla um helstu áhættur sem Norðurlönd gætu staðið frammi fyrir og áskoranir sem þeim fylgja fyrir félagsþjónustu sveitarfélaga. Ráðgert er að skýrslan verði tilbúin um miðbik ársins 2017.

Norræna velferðarvaktin var kynnt víða – fyrir samstarfsráðherra Álandseyja, grískum skólamönnum, fyrir stéttarsambandi félags- og hugvísindamenntaðs fagfólks í Noregi, á norrænu almannatryggingamóti í Osló, á ráðstefnu finnska formennskuverkefnisins ”Ett öppet och innovativt Norden med välmående människor 2020” í Turku, á ráðstefnu um framtíð norræna velferðarmódelisins í Helsinki og á mörgum fjölþjóðlegum ráðstefnum um félagsvísindi og hamfararannsóknir. Þá voru niðurstöður kynntar á málþingum og fundum á vegum verkefnanna.

Verkefnið Norræna velferðarvaktin heyrði undir ráðherranefndina um félags- og heilbrigðismál.

Samstarf á vegum norrænu ráðherranefndarinnar um félags- og heilbrigðismál byggist á stefnu norrænu félags- og heilbrigðismálaráðherranna frá 2013.

Markvisst samstarf um heilbrigðismál

Áfram var unnið úr tillögum í skýrslu Bo Könberg, „Framtíðarsamstarf Norðurlanda í heilbrigðismálum“, frá árinu 2014 um framtíðarsýn í norrænu samstarfi um heilbrigðismál næstu 5–10 árin. Nýjum lýðheilsuvettvangi var ýtt úr vör með fundi síðastliðið haust. Unnið var að undirbúningi náms fyrir heilbrigðisstarfsfólk varðandi sýklalyfjaónæmi og að kortlagningu á lyfjamálum á Norðurlöndum. Umboð vinnuhóps um heilbrigðisviðbúnað var aukið svo

hópurinn mun einnig vinna á félagslega sviðinu. Haldið var áfram með starfsmannaskiptaáætlun fyrir embættismenn norrænna heilbrigðisráðuneyta.

Greining á samstarfinu um félagsmál

Unnið var að því að undirbúa markvissa greiningu og mótun á framtíðarsýn á sviði félagsmála með svipuðu sniði og gert var á heilbrigðissviði árið 2014 undir stjórn Bo Könberg.

Norræn tannlækningastofnun

Norræna tannlækningastofnunin (NIOM) rannsakar gæði og öryggi efna sem notuð eru í tannlækningum og veitir upplýsingar til heilbrigðisyfirvalda, heilbrigðisstarfsfólks og almennings. Starfsemin var í samræmi við samning sem gengið var frá í árslok 2014 og felur í sér árlegan niðurskurð á tímabilinu 2016–2018. Á síðastliðnu ári hefur bein upplýsingastarfsemi stofnunarinnar verið eflað til muna.

Norrænt ráð um málefni fólks með skerta getu

Starfsemin var í samræmi við aðgerðaráætlun fyrir árin 2015–2017. Meðal annars var unnið að tillögum um hvernig mætti samþætta fötlunarsjónarmið í samstarfi á öðrum málefnasviðum.

Samningur um sameiginlegan vinnumarkað fyrir ákveðnar heilbrigðisstéttir og dýralækna

Eldri tilskipun 2005/36/EB um viðurkenningu á faglegri menntun og hæfi hefur sama markmið og samningurinn um sameiginlegan norrænan vinnumarkað fyrir ákveðnar heilbrigðisstéttir og dýralækna. Nýrri tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2013/55/ESB frá 20. nóvember 2013 breytir tilskipun 2005/36/EB og hefur verið innleidd í ESB-ríkjunum, en EFTA-ríkin hafa ekki lokið innleiðingu. Nýrri tilskipunin fjallar um tilkynningarskyldu lögbærra yfirvalda allra EES-ríkja þegar stjórnvald eða dómstólar hafa takmarkað eða afturkallað starfsleyfi tiltekinna heilbrigðisstétta, einnig þegar um tímabundnar aðgerðir er að ræða. Falla hér undir lækna, hjúkrunarfræðingar, tannlækna, ljósmæður og lyfjafræðingar svo og allar lögverndaðar heilbrigðisstéttir sem stunda starfsemi sem hafa áhrif á öryggi sjúklinga.

Fyrirhugað var að gera breytingu á samningnum og undirrita á fundi ráðherra í apríl. Breytingin miðaði að því að fella flest ákvæði gildandi samnings brott, breyta sumum lítilsháttar og setja ný ákvæði um gagnkvæma viðurkenningu á menntun hjúkrunarfræðinga og sjúkraliða sem fram fer á Grænlandi, á Færeyjum og Álandseyjum. Ekki varð af undirritun, meðal annars vegna þess að EFTA-rikin hafa ekki lokið innleiðingu á tilskipun 2013/55/ESB. Áfram hefur verið unnið að samkomulaginu.

Markvisst starf til að hrinda stjórnsýsluhindrunum úr vegi

Markvist var unnið á þessum vettvangi á vegum vinnuhóps, sem fylgist með framkvæmd Norðurlandasamnings um félagslega aðstoð og félagslega þjónustu, og vinnuhóps um almannatryggingar, sem fylgist með framkvæmd Norðurlandasamningsins um almannatryggingar.

Samningur um félagslega aðstoð og félagslega þjónustu

Endurskoðun stendur yfir á Norðurlandasamningi um félagslega aðstoð og félagslega þjónustu. Farið hefur verið yfir allan samninginn en fyrstu sex greinar hans voru teknar til vandlegrar skoðunar. Endurskoðunin er í höndum nefndar sem hefur notið aðstoðar sérfræðings er unnið hafði skýrslu um samninginn með sérstöku tilliti til Evrópuréttar. Í janúar 2017 átti nefndin samráðsfund með sérfræðingum þar sem fjallað var um Evrópurétt.

Samstarf um meðferð við mænuskaða og um mænuskaðarannsóknir

Utanríkisráðherra Íslands beindi erindi til NMR þar sem hvatt var til að ráðherranefndin hlutaðist til um að rannsóknum yrði haldið áfram á þessu sviði með því að auka greiningu þeirra upplýsinga sem til eru í norrænum gagnabönkum um mænuskaða og mænuskaðarannsóknir.

Norræn hagskýrslunefnd og norræn heilbrigðistölfraeðinefnd

Samstarf norrænu hagskýrslunefndarinnar NOSOSKO og norrænu nefndarinnar um heilbrigðisskýrslur NOMESKO um að safna og birta tölfræðilegar upplýsingar hefur aukist til muna á undanförunum árum, sem leiðir af sér betri og gagnlegri upplýsingar.

Norræna velferðarmiðstöðin

Markmiðið með starfsemi Norrænu velferðarmiðstöðvarinnar (NVC) er að auka gæði innan velferðarþjónustunnar með rannsóknum, þróunarstarfi, uppbyggingu tengslaneta og alþjóðlegu samstarfi. Unnið var samkvæmt samningi sem gildir til 2018. Í áherslum miðstöðvarinnar fyrir árið 2017 er m.a. að finna verkefni um málefni innflytjenda. Miðstöðinni var falið að sjá um skrifstofuhald fyrir nýjan samstarfsvettvang um lýðheilsumál til þriggja ára.

Norrænn lýðheilsuvettvangur

Í apríl ákváðu norrænu félags- og heilbrigðismálaráðherrarnir að setja á fót lýðheilsuvettvang fyrir árin 2016–2018. Ákvörðunin byggist á tilmælum í áður nefndri skýrslu Bo Könberg. Lýðheilsuvettvangurinn fjallar um bættu lýðheilsu á Norðurlöndum og er skipaður sérfræðingum frá ráðuneytum landanna, einnig Færeyja, Grænlands og Álandseyja. Vettvangurinn gerir tillögur að verkefnum og fer yfir umsóknir um verkefnastyrki á sviði lýðheilsu. Fyrsti fundur lýðheilsuvettvangsins var haldinn í nóvember. Mælt var með fjórum umsóknum um styrk til verkefna sem tengjast geðheilsu ungmenna, kannabisnotkun, tóbaksnotkun og breyttum drykkjuvenjum.

Jafnréttismál

Samstarf á vegum *norrænu jafnréttisráðherranna* byggist á *norrænni samstarfsáætlun um jafnréttismál fyrir tímabilið 2015–2018* sem ber yfirskriftina *Saman í þágu jafnréttis – öflugri Norðurlönd*.

Kvennanefndarfundurinn

Norrænu jafnréttisráðherrarnir tóku þátt í 60. fundi kvennanefndar SP (e. *Commission on the Status of Women*) í New York í mars. Valdefling kvenna og kynjajafnrétti sem forsenda sjálfbærrar þróunar var leiðarstef fundarins. Á fundi norrænu ráðherranna voru heimsmarkmiðin um sjálfbæra þróun í brennidepli og fjallað um menntun, heilsu og vellíðan, minni ójöfnuð, mannsæmandi vinnuskilyrði og hagvöxt út frá jafnréttissjónarmiðum en einnig var umræða um ofbeldi. Ráðherrarnir fjölluðu um áskoranir á sviði jafnréttismála og lögðu áherslu á að samkeppnishæfi Norðurlanda í alþjóðlegum samanburði byggðist ekki síst á hárru atvinnuþátttöku kvenna og framlagi þeirra á vinnumarkaði. Það

væri sameiginleg reynsla Norðurlandþjóða að kynjajafnrétti væri í senn drifkraftur og grundvöllur hagsældar og velferðar. Ísland lagði áherslu á tengsl kynjajafnréttis við heilsu og vellíðan almennings og benti á nauðsyn þess að höfða til ábyrgðar karla til að útrýma kynbundnu ofbeldi gegn konum.

Í samstarfi við Embætti lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu og Stígamót stóðu íslensk stjórnvöld fyrir viðburði um kynbundið ofbeldi. Markmiðið var að miðla þekkingu sem skapast hefur í verkefnum íslenskra stjórnvalda og félagsamtaka sem hafa þann tilgang að draga úr ofbeldi gegn konum og kynferðisofbeldi. Hátt á annað hundrað manns sótti fundinn. Kynnt var samstarfsverkefni Embættis lögreglustjórans og félagsþjónustunnar sem ber yfirskriftina „Að halda glugganum opnum.“ Verkefnið hefur að markmiði að bæta rannsóknir í málum er varða heimilisofbeldi með markvissari fyrstu viðbrögðum lögreglu, fækka ítrekunarbrotum, bæta tölfræðivinnslu, aðstoða þolendur og gerendur markvissat, nýta betur úrræði um nálgunarbann og brottvísun af heimili og að ná fleiri málum í gegnum refsivörslukerfið. Stígamót sýndu þrjú stutt myndbönd sem sýna að sögur raunverulegra brotaþola eru á bak við tölfræðiupplýsingar og að þolendur kynferðisofbeldis hafa upplifað gróf brot á mannréttindum sínum. Einnig var fjallað um þá miklu vitundarvakningu sem orðið hefur varðandi kynferðisofbeldi og ofbeldi gegn konum á Íslandi á undanförunum misserum.

Málefni hælisleitenda

Á síðasta ári tóku norrænu löndin á móti fleiri hælisumsóknum en nokkru sinni fyrr, og voru karlmenn og drengir í meirihluta umsækjenda. Af þeirri ástæðu létu jafnréttisráðherrarnir gera úttekt á móttöku hælisleitenda með tilliti til kynjajafnréttis og var skýrsla um niðurstöðurnar, sem ber heitið „Mapping of gender aspects in asylum processes in the Nordic countries“, meginþema ráðherrafundar í október. Fram kom að 70–80 prósent allra hælisleitenda á Norðurlöndum árið 2015 voru karlkyns og að umsóknum kvenna um hæli á Norðurlöndum er oftast hafnað en umsóknum karla. Jafnréttisráðherrarnir telja brýnt að kanna orsakir þess að fleiri konum sé neitað um hæli og vilja tryggja að hælisumsóknir kvenna og karla verði metnar á sömu forsendum á einstaklings- og jafnræðisgrundvelli. Á fundi sínum ákváðu ráðherrarnir einnig að halda áfram ýmsum aðgerðum sem miða að því að auka aðkomu karla að jafnréttismálum. Jafnframt var fundað með jafnréttisráðherrum Eystrasaltsríkjanna um kynjasmunun og hatursorðræðu.

Norræna upplýsingamiðstöðin um kynjafræði

Norræna upplýsingamiðstöðin um kynjafræði (NIKK) hefur umsjón með úrvinnslu og úthlutun styrkja til norræna rannsóknarverkefna um jafnréttismál. Á árinu 2016 voru veittir 10 rannsóknarstyrkir. NIKK hófst handa við að kortleggja lagalegan ramma norrænu landanna varðandi hatursorðræðu á netinu í samræmi við ákvörðun jafnréttisráðherranna. Sérstök áhersla er lögð á að skoða kynbundinn hatursáróður, hótanir og ærumeiðingar og ráðgert að skila niðurstöðum 2017. Skýrsla um niðurstöður rannsóknar á hlutastörfum í Færeyjum, á Grænlandi og Álandseyjum kom út sem og greinargerð um aðgerðir og verkefni á Norðurlöndum sem hafa tekist vel um aukinn þátt karla í þágu kynjajafnréttis.

Heimilisofbeldi og ofbeldi í nánnum samböndum

Á haustmánuðum var haldin ráðstefna um heimilisofbeldi og ofbeldi í nánnum samböndum þar sem sjónum var beint að gerendum og leitað leiða til að brjóta upp vítahringi ofbeldis. Markmið ráðstefnunnar var að varpa ljósi á gerendur í ofbeldismálum og kynna verkefni og úrræði sem skilað hafa bestum árangri á Norðurlöndum. Kynntar voru nýjar rannsóknarniðurstöður norrænnar skýrslu um leiðir til að koma í veg fyrir heimilisofbeldi og ofbeldi í nánnum samböndum. Lögð voru drög að stofnun norræns tengslanets fagfólks sem kemur að málefnum gerenda.

Vinumál

Samstarfsáætlun um vinnumál fyrir tímabilið 2013–2017, undir heitinu *Sameiginlegar áskoranir og norrænt notagildi*, leggur áherslu á að vinna gegn atvinnuleysi ungs fólks og virkja þá sem hætt er við útilokun frá þátttöku á vinnumarkaði og í samfélaginu almennt.

Á fundi *norrænu vinnumálaráðherranna* í nóvember var fjallað um málefni innflytjenda og flóttafólks með tilliti til aðlögunar að vinnumarkaði. Rætt var um aðgerðir sem gefið höfðu góða raun og þær áskoranir sem löndin stæðu frammi fyrir. Evrópumálin voru einnig í brennidepli svo og öflugri aðkoma norrænu ráðherranna að samstarfi við ESB um þróun Evrópustoðar félagslegra réttinda (e. *European Pillar of Social Rights*). Í yfirlýsingu sem var lögð fram á fundinum kemur fram að Evrópustoðin er þýðingarmikil fyrir öll aðildarlönd ESB og EES.

Traustur vinnumarkaður og velferðarkerfi skipta þar miklu. Góðar vinnu- aðstæður eru mikilvægar fyrir íbúana og nauðsynlegar ef löndum Evrópu á að auðnast að skapa sjálfbæran vettvang þar sem atvinnulíf getur blómstrað. Niðurstaða fundarins var að mikilvægt sé að standa vörð um sameiginlega norræna hagsmuni með markvissari og virkari hætti, bæði í skoðanaskiptum og á vettvangi aðila vinnumarkaðarins og löggjafarferla ESB.

Á ráðherrafundinum var kynnt niðurstaða úttektar undir heitinu „Atvinnulíf á Norðurlöndunum – Áskoranir og tillögur“ sem ákveðin var 2016 og unnin af Poul Nielson, fyrrum ráðherra í Danmörku og framkvæmdastjóra hjá ESB. Í skýrslunni sem er stefnumótandi eru 14 tillögur að leiðum til að efla og þróa vinnumarkaðinn með norrænu samstarfi. Lagt er til að fullorðinsfræðsla verði skylda á Norðurlöndum. Hröð tækniþróun mæti nú hækkandi eftirlaunaaldri sem auki þörfina fyrir fjölbreytilega menntun og fræðslu. Önnur atriði lúta meðal annars að stjórnsýsluhindrunum, tölulegum upplýsingum, vinnuumhverfi, jafnréttismálum, þátttöku aðila vinnumarkaðarins og skipulagi samstarfsins.

Í tengslum við ráðherrafundinn var haldin ráðstefna í samstarfi við Alþjóðavinnuáráðstofnunina (ILO) undir heitinu „Global Gender Dialogue“ en ráðstefnan markaði upphafið að samstarfi sem ákveðið var í lok árs 2015 og lýkur á 100 ára afmæli ILO 2019. Ráðstefnan er hluti af verkefninu „Women at work“ en ráðgert er að stofna til umræðna um jafnrétti á vinnumarkaði á vegum norrænu vinnuá- og jafnréttisráðherranna árlega fram að árinu 2019 en þá verður lokaráðstefna haldin á Íslandi.

Vinnumarkaður

Norræna vinnumarkaðsnefndin fylgdi áherslum samstarfsáætlunarinnar fyrir árin 2013–2017 en lagði áherslu á nokkra þætti hennar sem endurspeglast í eftirfarandi rannsóknarverkefnum sem voru styrkt á árinu.

- Hlutverk símenntunarstöðva og fullorðinsfræðsluaðila í aðlögun innflytjenda að vinnumarkaði á Norðurlöndum.
- Misræmi í framboði og eftirspurn á vinnuafli og vandamál tengd því í Svíþjóð, Danmörku og Noregi.
- Umfang deiliahagkerfisins og áhrif þess á norrænan vinnumarkað með áherslu á viðbrögð stjórnvalda.

Á árinu lauk samanburðarrannsókn sem hófst árið 2015 sem hafði það að markmiði að bera saman vinnumarkaðskerfin í löndunum með það fyrir augum

að meta hvaða stjórnsýslulegu breytingar hafi skilað árangri og hverjar ekki. Þeirri rannsókn verður fylgt eftir á árinu 2017 þannig að niðurstöður hennar nýtist í stefnumörkum opinberra vinnumiðlana á Norðurlöndum.

Talsverð umræða fór fram um þær áskoranir sem löndin standa frammi fyrir varðandi mikilvægi vinnumarkaðarins við aðlögun flóttafólks og innflytjenda að norrænum vinnumarkaði. Umræðunni verður fylgt eftir á árinu 2017.

Vinnuréttur

Á fundum nefndar um vinnurétt var meðal annars farið yfir stöðu og þróun á vinnumarkaði hvers lands fyrir sig, svo sem hvað varðar atvinnuþátttöku og skráð atvinnuleysi. Jafnframt var lögð áhersla á umræður um svokallað deiliahagkerfi og þá þróun sem það virðist hafa á ráðningarsambönd (*e. employment relations*), meðal annars á Norðurlöndum, en í því sambandi virðist sem tilfellum svokallaðrar gerviverktöku sé að fjölga.

Jafnframt var rætt um nýlegar lagabreytingar og frumvörp sem löndin eru að vinna að í tengslum við vinnumarkaðslöggjöf landanna, m.a. hvað varðar innleiðingar á efni tilskipana ESB. Farið var yfir nýja dóma sem fallið hafa hjá dómstólum landanna sem og hjá EFTA-dómstólnum og Evrópudómstólnum um vinnumál og rætt um þau réttaráhrif sem dómarnir kunna að hafa á vinnumarkaðslöggjöf einstakra ríkja. Jafnframt var farið yfir helstu atriðin í tengslum við störf Alþjóðavinnumálastofnunarinnar (ILO).

Vinnuvernd

Forgangsmál í vinnuverndarsamstarfinu 2013–2016 var að efla öryggi, heilsu og velferð á vinnustað. Því lagði norræna vinnuverndarnefndin áherslu á eftirfarandi:

- Áframhaldandi stefnumörkun og þróun varðandi vinnuvernd og vinnueftirlit.
- Breytingar á vinnumarkaði – áhrif á vinnuumhverfi framtíðarinnar.

Eftirfarandi verkefni hlutu styrk:

- Ný ráðningarform og vinnuskipulag meðal ungra starfsmanna – áhrif á vinnuumhverfi.
- Vinnuumhverfi og heilsa innflytjenda – rýni á fyrirliggjandi þekkingu.
- Áhættustýrt eftirlit.

- Ráðstefna um þróun deiliahagkerfa og áhrif þeirra á vinnumarkaðinn og aðila hans.

Þá var veittur framhaldsstyrkur til verkefnis um mikilvægi vinnuumhverfis fyrir atvinnuþátttöku eldri starfsmanna.

Eftirfarandi skýrslur komu út:

- Eftirlit með öryggi og heilsu í áhættusömum starfsgreinum – aðferðir og aðgerðir; norræn rannsókn í þremur löndum.
- Kortlagning vinnuverndarstarfs á Norðurlöndum á sviði rannsókna, eftirlits og fræðslu – möguleikar til frekari þróunar og samstarfs milli landanna.
- Ungir starfsmenn í öruggu og heilsusamlegu atvinnulífi; haldið var námskeið á vegum NIVA sem byggist á niðurstöðu verkefnisins.
- Sjálfbært sjúklingaflæði á sjúkrahúsum – þróun aðferða og verkfæra; verkefnið hefur leitt af sér verkfæri til að bæta vinnuvernd og framleiðni á sjúkrahúsum.

Norræn vinnueftirlitsráðstefna var haldin í Helsinki. Í fyrrnefndri úttekt Poul Nielson á norræna vinnumálasamstarfinu eru þrjár tillögur um aukið samstarf sem lúta að vinnuumhverfismálum: félagslegt vinnuumhverfi, aukin norræn samvinna innan sérfræðinefnda ESB, einkum varðandi viðmiðunarmörk váhrifa, og yfirferð á reynslu af eftirliti í vinnuumhverfismálum.

Starfsemi Norrænu stofnunarinnar um framhaldsmenntun í vinnuvernd (NIVA) fór fram með hefðbundnu námskeiðahaldi en lögð er áhersla á að námskeiðin nýtist sérfræðingum og verðandi sérfræðingum. Námskeið eru haldin á Íslandi á hverju ári.

Löggjafarsamstarf

Fundur *norrænu dómsmálaráðherranna* var haldinn í Koli í Finnlandi í júní. Umræðuefni fundarins voru innræting á öfgahyggju og hlutverk samfélagsmiðla í að koma slíku efni á framfæri, hatursáróður á netinu og landamæraeftirlit og aðlögun innflytjenda að samfélaginu.

Á embættismannafundunum var farið yfir helstu mál sem unnið er að í dómsmálaráðuneytunum og þá löggjöf sem er í vinnslu í ráðuneytunum. Þá var haldinn fundur norrænna embættismanna sem vinna að breytingum og framþróun refsilöggjafarinnar.

Efnahags- og fjármálastefna

Norrænt samstarf á sviði ríkisfjármála og efnahagsmála er fyrst og fremst á pólitískum nótum. *Fjármála- og efnahagsráðherrar Norðurlanda* hittast einu sinni á ári og er megingiltgangur fundanna að gefa þeim tækifæri til þess að ræða saman um málefni sem efst eru á baugi í hinni pólitísku umræðu hverju sinni. Lokið er stóru verkefni á vegum samstarfsins sem fólst í sameiginlegri gerð upplýsingaskiptasamninga við svokallaðar skattaparadísir sem varð til þess að vatnaskil hafa orðið í samskiptum við þær.

Áhugi er fyrir því að takast á við önnur pólitískt áhugaverð verkefni, svo sem að standa fyrir samnorrænni upplýsingagjöf og umræðu um viðfangsefni stjórnmalanna sem leiða af fyrirhugaðri útgöngu Breta úr ESB.

Embættismannanefndin um efnahags- og fjármálastefnu hefur, í samstarfi við embættismannanefndina um umhverfismál, styrkt starfsemi *vinnuhóps um umhverfis- og efnahagsmál* (MEG-gruppen); hópurinn hefur staðið fyrir athugunum á efnahagslegum aðgerðum í umhverfismálum sem hafa nýst í skipulagi opinberrar stefnumótunar t.d. í skattamálum.

Þá stendur embættismannanefndin fyrir útgáfu á raftímaritinu *Nordic Economic Policy Review*.

Fylgiskjal 1: Uppbygging norræns samstarfs

Norrænt samstarf

Norrænt samstarf er eitt umfangsmesta svæðasamstarf í heiminum. Samstarfið nær til Danmerkur, Finnlands, Íslands, Noregs og Svíþjóðar auk Álandseyja, Færeyja og Grænlands.

Norrænt samstarf er pólitískt, efnahagslegt og menningarlegt og skiptir miklu í evrópsku og alþjóðlegu samstarfi. Í norrænu samstarfi er unnið að því að styrkja stöðu Norðurlanda í sterkri Evrópu.

Með *norrænu samstarfi* er unnið að því að efla norræna og svæðisbundna hagsmuni í alþjóðlegu umhverfi. Sameiginleg gildi landanna styrkja stöðu Norðurlanda og skipa þeim meðal þeirra svæða í heiminum þar sem nýsköpun og samkeppnishæfni er mest.

Norræna ráðherranefndin samanstendur af tíu fagráðherranefndum. Samstarfsráðherrar sjá um samræmingu á norræna ríkisstjórnarsamstarfinu. Með ráðherranefndunum starfa embættismannanefndir.

Samstarfsráðherrar Norðurlanda (MR-SAM)

Kristján Þór Júlíusson, samstarfsráðherra
Norræna samstarfsnefndin (NSK)

Ráðherranefnd um fiskveiðar og fiskeldi, landbúnað, matvæli og skógrækt (MR-FJLS)

Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir, sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra
Embættismannanefnd um fiskveiðar og fiskeldi (EK-FJLS/Fiskeri og havbrug)
Embættismannanefnd um landbúnað (EK-FJLS/Jordbrug)
Embættismannanefnd um matvæli (EK-FJLS/Levnedsmidler)
Embættismannanefnd um skógrækt (EK-FJLS/Skovbrug)
Norræna erfðaaudlindastofnunin (NordGen)

Ráðherranefnd um atvinnu-, orku- og byggðastefnu (MR-NER)

Þórdís Kolbrún R. Gylfadóttir, iðnaðar- og viðskiptaráðherra (atvinnu- og orkustefna)

Jón Gunnarsson, samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra (byggðastefna)
 Embættismannanefnd um atvinnustefnu (EK-NE/Næring)
 Embættismannanefnd um orkustefnu (EK-NE/Energi)
 Embættismannanefnd um byggðastefnu (EK-R)
 Norræna nýsköpunarmiðstöðin (Nordisk Innovation)
 Norrænar orkurannsóknir (NEF)
 Norræn rannsóknastofnun á sviði byggða- og skipulagsmála (Nordregio)

Ráðherranefnd um umhverfismál (MR-M)

Björt Ólafsdóttir, umhverfis- og auðlindaráðherra
 Embættismannanefnd um umhverfismál (EK-M)

Ráðherranefnd um menntamál og rannsóknir (MR-U)

Kristján Þór Júlíusson, mennta- og menningarmálaráðherra
 Embættismannanefnd um menntamál og rannsóknir (EK-U)
 Norræna rannsóknaráðið (NordForsk)

Ráðherranefnd um menningarmál (MR-K)

Kristján Þór Júlíusson, mennta- og menningarmálaráðherra
 Embættismannanefnd um menningarmál (EK-K)
 Gagnamiðstöð um fjölmiðlarannsóknir (NORDICOM)
 Norræna húsið í Reykjavík (NOREY)
 Norðurlandahúsið í Færeyjum (NLH)
 Norræna stofnunin á Álandseyjum (NIPÅ)
 Norræna stofnunin á Grænlandi (NAPA)
 Norræna menningargáttin (Kulturkontakt Nord)

Ráðherranefnd um félags- og heilbrigðismál (MR-S)

Þorsteinn Víglundsson, félags- og jafnréttismálaráðherra (félagsmál)
 Óttarr Proppé, heilbrigðisráðherra (heilbrigðismál)
 Embættismannanefnd um félags- og heilbrigðismál (EK-S)
 Norræna velferðarmiðstöðin (NVC)

Ráðherranefnd um jafnréttismál (MR-JÄM)

Þorsteinn Víglundsson, félags- og jafnréttismálaráðherra
 Embættismannanefnd um jafnréttismál (EK-JÄM)

Ráðherranefnd um vinnumál (MR-A)

Þorsteinn Víglundsson, félags- og jafnréttismálaráðherra
Embættismannanefnd um vinnumarkað og vinnuumhverfi (EK-A)
Norræn stofnun um framhaldsmenntun í vinnuvernd (NIVA)

Ráðherranefnd um löggjafarsamstarf (MR-LAG)

Sigríður Á. Andersen, dómsmálaráðherra
Embættismannanefnd um löggjafarsamstarf (EK-LAG)

Ráðherranefnd um efnahags- og fjármálastefnu (MR-FINANS)

Benedikt Jóhannesson, fjármála- og efnahagsráðherra
Embættismannanefnd um efnahags- og fjármálastefnu (EK-FINANS)

Fylgiskjal 2: Styttingar

EES	Evrópska efnahagssvæðið
EFTA	The European Free Trade Association – Fríverslunarsamtök Evrópu
ESB	Evrópusambandið
HÍ	Háskóli Íslands
ILO	International Labour Organisation – Alþjóðavinnuáráðastofnunin
NEFCO	Nordic Environment Finance Corporation – Norræna umhverfisfjármögnunarfélagið
NIKK	Nordisk information for kundskab om køn – Norræna upplýsingamiðstöðin um kynjafræði
NIVA	Nordisk institution for videreuddannelse indenfor arbejds miljøområdet – Norræn stofnun um framhaldsmenntun í vinnuvernd
NMR	Nordisk Ministerråd – Norræna ráðherranefndin
NOMESKO	Nordisk medicinalstatistikkomité – Norræna nefndin um heilbrigðisskýrslur
NORA	Nordisk Atlantsamarbejde – Norrænt Atlantssamstarf
NordBio	Nordisk bioökonomi – Norræna lífhagkerfið
NORDBUK	Nordisk Børne- og Ungdomskomité – Norræn barna- og ungmennanefnd
NordForsk	NordForsk – Norræna rannsóknaráðið
NordGen	Nordiskt Genresurscenter – Norræna erfðaauðlindastofnunin
Nordisk Innovation	Nordisk Innovation – Norræna nýsköpunarmiðstöðin
Nordplus	Nordisk mobilitets- og netværksprogram for uddannelsesområdet – Norræn menntaáætlun fyrir mannaskipti og tengslanet
Nordregio	Nordregio – Norræn rannsóknastofnun á sviði byggða- og skipulagsmála
NOSOSKO	Nordisk socialstatistikkomité – Norræna hagskýrslunefndin
NVC	Nordens Vælfærdscenter – Norræna velferðarmiðstöðin
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development – Efnahags- og framfarastofnun Evrópu

SNS SamNordisk Skogsforskning – Norrænar
skógræktarrannsóknir
SP Sameinuðu þjóðirnar